

Magnus Hákonsson Lagabøtes hirdskrá, utgitt ved Jóhanna Katrin Friðriksdóttir,

NB kilder nr. 16: 2, Nasjonalbiblioteket, Oslo 2024

Digital versjon, Nasjonalbiblioteket, Oslo 2024

Oppdatert: 05.07.2024

\tall\ : sideskift i håndskriftet

/: linjeskift i håndskriftet

{...}: manglende tekst

tekst: tilføyelse

| -tegn- |: supplering

MAGNUS HÁKONSSON LAGABØTES HIRDSKRÁ

Del I

\1r\

(1, NgL 1)

her hevíá upp hirðlog. noregs konungs ok hans hanðgenginna manna./

Þat er vphaf hirdlaga vara at/ *Jesus Kristr* guðs son ok varar fru/ *sancte maríu* møyar hinn krosfæs/stí. sannar guð. ok maðær. konongr/ allra kononga. af huæírium allt valld./ stíorn ok virðing er han se værnð oc/ varðværzla vars herra. Magnusar/ Noregs konungs. ok allra hans han/ðgenginna manna. ok allra kristin/na manna æilíflega I þess hins/ sama [vars hærra [iesu krist nafne/ skal var loglegr noregs konongr/ hans þion. raða boðe ok banne ok vt/forum varom. innan lanz ok vttann/ guði til ðyrðar seer til sòmðar. os/ tíl gagns ok þarfendá. Nu af þuí/ at lanzfollket allt a mickla ly/ðskyllðu konongðomenom at væi/ta. oc veer allra hælzt sem honom/ ero hanðgengnír. ok af ollu land/{s}folkeno vaalðer. kononge{nu}m til/ hirðar ok hæímílegrar þionosto. ok/ i ollum lutum þæim sem hann fær os/ i hændær til [vbrigðilegs trunaðar/ ok. fullkomennar hollostu. ok gramt/ guð at oss i æiði varom. ok bríotum/ kristilega tru ef veer bríðumzt ho/nom i nokoro þesso. þa være þæt/ þarfleg at mænn varaðezt þa my/klu villu þoko er mestær lutær fo/lks þæssa landz hæfir [sua hormu/lega blínðaðær af. veret at i ængu/ lande oðru finnast þau dømme. þar/ sem tæknír hafa veret. ímisir mænn/ eptir þui sem stendr i logbokenne sialfre/ i kristinsðomsbælki i hínun þriðia ka/pitula.

(2, NgL5)

Hær eftir skulu vera ærfðe{r ...}/ sem greina. huessu ærvast A Noregs/ konungs ríki ok þau kapitula sem þæim fylgia/ {eftir} þui sem þar stendr. Hær æftir segir/ með huæim hætte konungs æfni skal til/ k{onungs taka}

NU skal til þæss sæígia með hu/{e}rri skipan þan skal til konongs/ taka er guð
 hæfir os gefit til forst/íora ok hærra [með sínni miskun ok æf/tir rettom ærfðum til
 síns foður/arfs skipat. Hællzt skyllði þætta/ vera at hatiðis ðæigi eða a ðrottens/
 ðæigi ef æigi banna [æínar huæírar/ nauðsyníar [I þan tíma sem hæster/ menn ero
 saman komner. skal vera/ þíng stæfn^t eftir forne siðvæínú./ En hirðstæmna skal
 vera aðær [en/ þíng se. um þa lutí sem þa þíckía hæ/lzt nauðsynleger vera. konongs
 æf/ní skal røða eða røða lata með þesso/ æfní at þacka ollum monnum sína/
 þarkomo. ok jatta ollum slikum sø/mðum. ok namfnbotom sem þæír ha/fðu fyr. ok
 með goðo um bøta eftír/ vildazta manna raðe. við þa alla er/ þæss þyckía værðír
 vera ok æftír/ þuí sem þæír kunnu til at þíona./ Siðan skal um þat røða [huæíría
 læ/ið með mestom sòmðom oll hírd skal/ sik til þíngs bua. at sem virðulega/zt se
 oll þæíra með færð a þæím/ ðæigi sem [þíng skal vera. skal blasa \1v\ fyrst vm
 morgenen míok arla ollu/ folke til þíngs ok þa skal oll hirð hæ/rklæðazt ok buazt
 sem sòmølegazt/ huær æftír sínum fongum. þa skal ko/nongs æfní lata syngia eða
 lesa ser/ messo [de spiritu sancto með þæssom / collectum. Deus ín te sperancíum
 fortítu/ðo. De domina. De sancto Olauo. [De om/nibus sanctis. Siðan eftír
 messona sk/al konongs æfní ganga til alterís ok/ biðia ser mískunnar við guð af
 ollu/ híarta með arnaðar orðe hínnar/ hælgu maríu ok hins hælga Olafs/ konongs.
 Taka siðan blæzan af bí/skupí með knefalle. En eftír þæt/ skal bera fram hinn
 hælga kross [ok/ aðra hælga ðomæ Her æftír skal./ processío fylgía hínúm hællga
 krosse/ með oðrum hægum ðomum. Aller m/ænn þæír sem fører ero skulo ganga/
 þengat sem þíng skal vera. [Þar/ skulu hasæte buín vera sòmølega en/ þo skal æítt
 bæðe hææst ok bæzt bu/ít vera i miðíu. ok skal þar ængi i/ sæítíazt. en aðrer
 hofðíngíar siti í/ oðrum hasætum vt i fra tvæím væ/gnum. En konongs æfní skal
 sítía ní/ðrí a graðanom firí hínu hæsta/ hasæte. þegar sem þíng er sætt ok/ síðat.
 þa skal sa sem tigulegaztær/ fææszt til huart sem er lærðr ma/ðær eða læikmaðær.
 læggia a kon/ongs æfní konongs nafn með þæs/som orðom. Konongs namn þat
 sem/ guð leer þeer. ok þu ert til komenn/ ok af landzfolkeno til tækínn. æftír/
 lagum hins hællga Olafs konongs./ lægg ek a þik ok næfní konongs æf/ní a nafn N
 [af guðs hallfu. ok al/lra þæíra sem vnðír þítt vallð ero/ skípaðer með þæírí sòmð
 ok stíorn/ sem þuí a at fyllgia. ívír ollum/ Norege. ok hans skattlonðum I naf/ne
 foður. ok sunar. ok hælíags an/ða. Amen. At þesso ollu fullgorðu./ skulu [upp
 standða biskupar ok lænðír/ mænn. hirðstíorar. ok logmænn. ok hæí/fía konong upp
 i hasæte ok síngí/ lærðer mænn Te deum. En læikmænn/ kyrieleyson [guði til lofs
 ok ðyrðar/

(3, NgL6)

Um æida þa sem siðan skulu fram/ flytíazt vm konungs jattan

NU at konongr víti sik þuí hæ/llðær skylðugan log at hall/ða við þægna sina [*ok* vm. at bóta/ þa skal hænn þæsson jatta folke sínu/ [með fullre staðfæstu eftir þæt sem/ hænn er til konongs tæikín. Þat jatta/ ek guði *ok* hans hælgu monnum. *ok* þuí/ hans folke sem ek em oværðugær. fyrir/ skipaðr. at ek skal þau kristín log/ hallða er hinn hælgi Olafur konongr/ hof. *ok* aðrer hæns æftir komandar/ hafa nu samþykkt millím konongs/ *ok* þæira sem landit byggía með hu/aratuæggia samþykkt *ok* með goð\2r\ra manna raðe vm bóta æftir þuí viti sem/ guð leer meer. En konongar æi at æíns/ skylldugr at hallða þætta við þa sem/ þa ero a þíngi hia honum hælldr við þa/ alla sem i hæns þægnskyllðu ero allna/ *ok* vborna./

(4, NgL7)

Hærtoga hæiðr ok iarls/

Þa skal *ok* hörthoge eða jarl þænna/ æið suæiria ef þæir ero [neer. eða þe/gar er þæir koma til konongs. þæss læg/gær ek honð a þæssa hælga ðoma *ok* þuí/ skytær ek til guðs. at ek skal vera hol/lær *ok* trur mínum hærra N Noregs ko/nonge bæðe løynilaga *ok* openbærlega/ [*ok* þan luta landz er hæn fær mer skal/ ek tryglega hallda æftir þuí skilorðe/ sem hæn fær mer i alla stade. Uæíta/ skal ek honom alla þa lyðní er goðær/ hærthoge eða jarll skal goðom konunge/ [Hallða skal ek *ok* æiða þa sem hæn hæfir/ suoret ollu landzfolkenu. Eftir þui ví/ti sem guð ler mer. Guð se mer hollær ef/ ek satt sægír. gramt ef lygær.

(5, NgL8–10)

Um le/nðra manna æið *ok* bonda./

Þa skulu *ok* lænðír mænn *ok* hirðstior/rar *ok* bønðr svæiria æiða æftir þuí sem/ stænðr i síalfre logbokenne i kristíns/sðomsbælkí.

(6, NgL11)

Her eftir seigir huæssv/ hanðgengnir menn skulu a nyungu taka/ nafnbotr sínar þæir sem aðær varo han/ðgengnir/

Hinn nesta dag æftir skal [konongr/ lata blasa til tals ollum hanðge/{ng}num monnum. þa skulu aller mænn gera/ kononge trulæk *ok* vínna æiða. En/ aller þæir sem aðr varo hanðgengn/ír skulu æickí annat sínní huarkí lænðír mæn eða skutilsuæinar taka/ með [oðrum hætte sínar nafnbotar/ nema gerazt aller suærðtakarar/ konongs með æiði. hafe þo huær/ [sinar nafnbötær æftir jomnum

sø/mðum. EN ef [nokorer hafa mísgo/rt við konongðomen þa fare þæt/ æftir logum. ok konongs skipan. m/eð miskun ok goðra manne raðe.

(7, NgL12)

Með/ huæim hætte konungr. skal hærtoga gera/

NU ef konongær gerer hærtoga/ innanlandz með goðra manna/ raðe. þan þo sem með rettom ærfðum/ er til þæss boren [eftir logum ok af/ rett^re kononga ættenne komen. þa/ skal sa hatr þar a vera sem hær fy/lgír ef til þess þærf at taka þann/ tíma sem konongr gerer hærtoga/ ser til lettes ok sòmðar. þa skal konongr/ lata til þíngs blasa. þar sem hænn er/ staððær ollum monnum. At skipaðo/ þíngi skal hærtoga æfní sætiazst/ a skorena firir^r hasæte konongs. En/ siðan skal sa sem konongr [skipar til/ fyrst tala vm [þa luti er liklegazt/ þickír. Siðan æftir þat skal kon/ongær sialfr upp standa ok gefa/ honom hærtoga nafn með slikum/ orðom sem hær fylgía. Nafn þat/ sem ek lægg a þík [ok næfní \2v\ hærthoga æfní N af guðs halfu. ok/ þuí vallðe sem hæn hæfir leet meer./ þæt gef ek þeer með goðvilía. Late/ sialfr guð þuí sína miskunn fylgía/ með ollum þæim lutum sem hænn/ seer at þer høfer hælzt. til hæns tí/gnar. ok mínna sòmðar. ok lettes. þer/ til fræmdar ok farsælo. ollom þæim/ til friðar ok fagnaðar sem ek fa/ vnðir þítt walð með guðs foss/ío. Siðan er honum værðr gefit hæ/rtoga nafn. þa skal konongr taka/ j honð honom. ok sætía hæn i haasæ/te hia seer konongr skal gefa ^{honum} suærð/ ok fa hanum i honð. skal hænn i þuí/ við kiænnazt. at hænn hællðr þann/ hærtogaðom af konongðomenum/ ok er hæns suærðtakare rettom til/ styrks. rongum til ræfsíngar. konon/ge til lettes ok hæns hollu ráðe ok ríki./ ok sòmð. til værnðar ok virðingar/ huar sem hænn ma sínu liði viðr/ koma. Siðan skal konongr gefa/ honum mærkí til þæss at konongr/ skyllðar alla þa honom æftirlata/ ok auðkvæða vera sem hann skipar vn/ðir hans valð. [vm alt þat sem aðr va/ttar i hærtoga suærðtoku. ok hæns/ hærtogaðom i ollu styrkía ok styðía/ til þæss æfnís at allar [loglegrar/ lyðní. Þætta huarttuæggía skal/ konongr standande fa hærtoga/ Siðan skal hærtoge ganga fram/ ok suæría æið a hælgom ðomum/ með þæim æiðstaf sem aðr er skraðr/ æftir konongs æið/

(8, NgL 13)

Huær sòmð. ok siðsæmd fylgía skal/ hærtogha nafne/

[Nu skal sægía til þæira sòmða/ sem fylgía Hærtoga nafne./ Mærki skal hærtoge hafa firir ser hua/rt sem hann riðr til bœar eða rœr. nema/ konongr se firir. Hærtoge ma hava þe/gar honom likar fylgðarmænn seer/ fíora þa han er ner

kononge alldrí þo/ flæiri en sæx at konongr auki fylgðar/halð huart sem han er ner
 kononge/ eða fiærri nema auðsyn varygð kr/efe su þo sem kononge se vrugg.
 Hæ/rtoge skal frialslega raða firir þæim/ luta lanz sem kononger fær honom at/
 sakar æyri. æftir logum [með mískun./ nema æígi skal hann. hava støre utboð en/
 konongr. nema konongr samþycki þæt/ [með honom firir æínahuæría loglegra/
 nauðsyníasaker. Eigi skal hæn ok geva/ iarðer þær sem konongr væítir honom./
 Væíta ma hann [þæim sem honom likar meðan/ hann hævir valð ívir. Eígi skal han
 ok flæri/ hanðgengna mæn hava en konongr ok vit/rir mæn sía at til hæyrir En ef
 hært/oge aukar siðan hirð er konongr firir/byðr honom. þa ero þæir aller
 lanðraða/mænn er siðan suæíra er þæir vitu ko/nongs forboð a. [Eígi skal ok
 hærtoge or/ lanðe fara nema konongs se lævuí til./ Uið ængan þann hofðingia skal
 hærtoge ge sattr vera er konongr er usattr \3r\ við firir loglegar saker. Eigi skal
 hærtoge þa men ok hallða er konongr er/ ræiðr mote konongs vilía. Nu ef sua/ ber
 við at vfriðr er i lande. þa skal/ hærtoge vera skylðr kononge [i ollum/ nauðsynium
 ok aller hæns menn. Kann oc/ hærtoga logleg nauðsyn til [at bera./ þa skal
 konongr fa honom sua mykinn sty/rk sem goðer menn sia at bæzt berr./ En
 huærvítna þar sem þæir ero i vfri/ði soman konongr ok hærtoge ok þæíra/ mæn. þa
 [skal sua vera huær [til annars/ sem þæir se aller or æinu logunæyti. Sk/ylðugr skal
 hærtoge ok til vera i friði/ ok i vfriði at fara i þær færðir er/ konongr byðr honom
 með skynsæmð ok hann/ vil sína menn sialfs með sænða þa sem/ honom er væl til
 Warðhalð ok allar aðrar/ níosner skulu hærtoga mænn jamnt ha/llða við konongs
 mænn at mannmærgð/ ok sua i ollu lutfalle ok lutskiptí eftir/ retto mantale ef
 hærtoge er með ko/nonge. konongs læge er fyrst i huærrí/ hofn. Hærtoge skal vera
 kononge sinum/ hollær ok trur. var. ok sia væl við vví/na røðom ok raðom. Ef sua
 kann [ok ví/ðr berazt at konongr kennir hærtoga sinum suikræðe eða vtryglæik
 þa/ skal þat [með skynsæmð ranzaka/ en æigi með bræðe eða a laupum ræ/fsa. En
 ef hann ðyl ok træystir han ser til/ tryglæika. þa skal hann bioða gisla til ra/nsaks
 retz en siðan skal ranzsaka/ þæt mal með skynsæmð ok goðra/ manna raðe eftir
 logum. En ef hærtoge vil æigi koma til konongs loglegra/ forfalla laust. þo at
 konongr bioðe/ gisla eða bæiðizt. eða [værða suik sonn a/ hærtoga hænðe þa ma
 hann dømazt sannr/ at sok ok aller þæir sem siðan fylgiæ ha/num eða nokora lyðni
 væítir losteger./ ef ðomær fællær a mal hans þa ero/ þæir aller vbota mænn./

(9, NgL14)

Um fyrsta hatt iarlðoms ínna/n lanðz/

NU skal til þæss sægia sem vera/ ma. at sumum se vkunnígare en/ von være at ok
 til hæyrði. ok er þæt vm/ jarlsðoma i norege. ok jarls nofn En/ [menn. mego skilia

at með þrím hattom/ hava Noregs konongar gevet monnum/ jarls nofn [i norege Sa er hinn fyrsti/ hattr er Noregs konongr gefr sunum/ sínum skilgetnum jarls nofn. En stundum/ brøðrom sínum skilgætnum eða namag/um. ok væítír þæím slíkt af lande ok/ þo i þæím staðum rikissens sem honom/ synízt með sliku skilorðe sem hann sk/ipar ok a þat með ængu mote i ærfðir/ at ganga þo at sumír have ranglega/ við klængzt. En þat fyrst til víttnis/burðar at þæsskyns jarlðomr hævír/ ecki i ærfðir genget sem nog ero ðø/me til. þat annat at huærgí fínz i/ landeno nokor lutr æínkaðr til jarls/ðomsens. hællðr hava konangar væit/ iorlum af landeno slik sem þæím hævir/ likat. stundum i frostapings logum \3v\ [en stundum i gulapings logum. stun/ðum i vikínní. ok alloft a uplo/nðum. en stundum i ollum lutum/ landens. ok þui smærom saman. All/oft hava ok konungar þat tæikít/ til sínn sem þæír hava væítt hí/num sama iarle i æíns huæríum/ luta landsens ok fengít. jarle [þar/ annars staðar sem kononge hævir/ þott tilfællilegast. Nu fínnast/ ok huærgí hællðr bu. ne. iarðer. eða/ oðol i Norege i nokorom stað þau/ sem jarlðomenom se æínkannað. vtan/ þær hævir huær haft ok sua mykit/ ok með slikum hætte sem kononge hæ/vír sýnzt. Þat er hítt þriða er vít/trum monnum synízt mæst at snot/rer konungar hava oftlega funnít/ væínorð iarlanna. stundum til sínn/ en stundum til sínn forællra ok þuí/ er þæt rettæzt at konongr have i/ sínu vallðe at søma þann mæst af/ sínní foðurlæif ok fræmía þann/ sem hann fínnr ser hollastan ok sik/ vil mæst við læiggia hans boðskap/ at gera bæðe ínnan lanz ok vttan./ [þuí at hans æígn ok oðal er allt landet/ ok æí er handðsælt at bætær gevízt/ þo at annars se a fræístat. Þat er/ hítt fíorða sem líosast er. at opt/ hævir longum stundum æígí jarl veret i/ Norege ok hævir þat almugínum hø/gast veret þuí at sialðan hævír/ rettær smælengsíns við þat batnat/ at marger hava. ívírboðanner veret/ i sænn.

(10, NgL15)

Um annan hatt jar/lsðoms til skattlanða/

SA er annar hattr. íarls nams/ er noregs konongr gefr þæím/ monnum er hann skipar. ívír skatlonð sín/ fyrst orknæyar við þuí skilorðe sem/ vattar sættar skra. Suærris konongs ok/ harallðar jarls. ok með þæím flæirum/ æínkamalom sem komo i sættargiæ/rð þæíra. Magnus. konungs. Hákons. Sonar/ ok Magnus. Jarls. Gillibærz. sonar þa/ er þæír sættozt i bior^gvín. þa er [liðnír/ varo fra burðar tíð vaars herra Jesu/ Krist [þusunðrað vættra. tvau hun/ðrað vættra. sæx tigír vætra ok siau/ vætr. A fíorða are rikis Magnus konungs/ sonar. Hákonar konongs. Sua oc ef konungr/ gerír jall til íslanðz með sliku skilor/ðe sem konunge synízt með guðs forsío/ ok goðra mannæ raðe. þa ma til huar/stuæggia þæssa þann hatt nyta sem h/

ær sægír æftír. huæssu jarl skal gera/ *ok* sua þæt flæira sem hær til hæyrír/ [af þuí sem þar fyllgír/

(11, NgL16)

Með huæ/im hætte konungr skal jarl gera/

Þann tíma sem konungr gerir iarl/ seer til lettes [*ok* sòmðar. þa skal/ konungr lata til þíngs blasa þar sem hann/ er staððar. ollum monnum. at skipaðo/ þíngi skal jarlsæfni sætíazt. a sk/orena fyrir hasæte konungs. en siðan skal/ sa er konungr skipar til fyrst tala um/ þa luti er líklegazt þikkír. Siðan \4r\ [æftír þat skal konungr sialfr upp/ standða. *ok* geva honom iarls nafn m/eð [þessom orðum. Nafn þæt sem/ ek læggr a þik. [*ok* næfni. jarls æf/ní N. af guds halfu. *ok* þuí val/ðe sem hann hævir mer leett þat gef/ ek þeer með goðvilía. Late sial/fr guð þuí sína mískunn fylgía m/eð ollum þæim lutum sem han ser/ at þer høver hælzt til hans tígn/ar *ok* mínna sòmðar *ok* lettes. þer/ til fremðar *ok* farsælo. ollum þæ/im til friðar *ok* fagnaðar sem ek/ fa vnðír þítt valð með guðs/ fossío. Siðan er honom værðar/ gevet. jarls nafn þa skal konungr/ [taka i honð hanum *ok* sætía hann i hasæte/ vt i fra sínu hasæte goðan mun. Ko/nungr. Skal geva honom suærð [*ok* fa honum/ i honð. skal hann i þuí viðær kíænn/azt at hann hælðr þann jarlðom af/ konongðomenom *ok* er. hans suærðtak/are. rettom til styrks. rongum till/ ræfsingar. kononge til lettes *ok* hans/ hollu raðe. *ok* riki. *ok* sòmð til værn/ðar *ok* virðingar. huar sem hann ma si/nu liði við koma. Siðan skal konungr/ geva honum mærkí til þæss. at konungr/ skylðar alla þa honom [æftir lata *ok*/ auðkuæða vera. sem hann skípar vnð/ír hans vallð vm allt þat sem aðar/ vattar i jarls suærðtaku *ok* hans iarl/ðom i ollu styrkia *ok* styðia til þæss æf/nís *ok* allrar [loglegrar lyðní. Þætta hua/rtuæggía skal kononngr sitianðe fa/ jarlle. Siðan skal jarl ganga fram/ *ok* suæria æið a hægum ðomum með þæ/im æiðstaf sem aðar er skraðr æftír/ kononngs æið

(12, NgL17)

Huær sòmð *ok* siðsæ/md. fylgía skal jarls nafne/

[NU skal sægia til þæira sòmða er/ fyllgía íarls nafne Jarl skal ha/va mærkí [fyrir ser huaart sem han riðar/ til bðar eða røør nema konungr se firir./ jarl skal hava fylgðar men ser þegar/ han er æigí ner kononge. alldri þo flæi/rí en segx. Jarl skal friallslega raða fyrir/ þæim luta landz sem konungr fær honum at sakar øyrí æftir logum með mísk/unn. nema æi skal hann hava støre utboð/ en konungr. nema konungr samþyckí þat m/eð honom fyrir æinnar huæriar loglegrar/

nauðsynársaker Eigi skal [jarl ^{ok} ge/va æignír þær sem konongr vætír/ honom.
 væíta ma hann þæím sem hon/om likar meðan [hann hævir vallð ívír/ Eigi skal
 hann ok flæri handgengna mænn/ hava. en konungr ok vittrír men sía at til/
 hœyrír. En ef íarl aukar siðan hirð/ er [konungr firirbyðr honom. þa ero þæír/ aller
 lanðraða menn er siðan suæría er/ þæír vitu konongs forboð a Eigi skal/ ok jarl or
 lanðe fara nema [konongs/ se læyuí til Uið ængan þann hofðíng/gía skal jarl sattr
 vera sem konongr er/ vsattr við firir loglegar saker. Eigi sk/al jarl ok þa menn
 hallða er konungr [er/ ræiðr mote konongs vilía. Nu ef sua \4v\ ber við at ufriðr er í
 lanðe þa skal/ jarl vera skyllðugr kononge i [ollum/ nauðsynum ok aller hans
 menn. Kann oc/ jarls logleg nauðsyn til at bera. þa/ skal konungr fa hanum sua
 mykínn styrk/ sem goðer men sia at bazst ber. En/ huærvitna þar sem þæír ero í
 ufriði/ saman konungr ok jarl ok þæíra menn. þa skal/l sua vera huær til annars
 sem þæír se/ aller or æínu logunøytí. Skyllðugr sk/al jarl ok til vera i friði. ok i
 ufriði at/ fara i þær færðír sem konungr byðær/ honom [með skynsæmð ok hann
 vil sína mæn/n sialfs með sænda. þa sem honom er/ væl til. Uarðhollð ok allar
 níosner/ aðrar. skulu iarlsmenn jamt halda við konongs menn ef iarl er með
 konunge/ [at manmærgð ok sua i ollu lutfalle/ ok lutskíptí eftir retto mantale.
 Konungs/ læge er fyrst i huærrí hofn. Jarl sk/al vera konunge sínum hollær ok trur.
 var/ ok sia væl við vuína røðom ok raðom/ Ef sua kann ok viðr at berazt at
 konungr/ kiænnír jarle sínum suíkræðe. eða vt/ryglæik. þa skal þat með
 skynsæmð/ ranzsaka. en æi bræðe. eða a laupum/ refsar. En ef ðyl ok trøystír hann
 ser til tr/yglæíka. þa skal hann bioða gisla til/ reez ranzsaks. en siðan skal
 ranzs/aka þat mal með skynsæmð [ok go/ðra manne ^{raðe} eftir logum. En ef jarl vill/
 æígí til koma konungs loglega forfalla/laust. þo at konungr bioðe gisla eða bæ/iðízt
 eða værða suík sonn a hænði ja/rle. þa ma hann ðomazt sannr [at sok/ ok aller
 þæír sem [fylgia honom. eða/ nokora lyðní væíta losteger. siðan. / þa ero þæír aller
 vbotamenn./

(13, NgL18)

Með hueím hætte konongr skal/ gera lenðan mann/

NU skal til þæss sægia huæssu/ konungr skal gera lenðan mann/ konungr skal gera
 lenðan mann a jola/tið eða pasca eða a hínunum hæstum hati/ðum. þuí at sua hævir
 ueret fra forno/ ok nyu. Þætta skal [gort vera æftír þ/at sem borðværs ero sogð ok
 mataer/ er blæzsaðr. aðr en konungr sætízt i ha/sæte. konungr skal lata lysa þa
 fyrir ollum/ monnum i holl eða hirðstofu aðr en/ sætízt. ívír borð með þessom
 orðom/ Ef þat synízt at þænna mann ok nef/ni N er flestom kunnigr at goðo/ þa vil
 Konongr fyrir saker hans þíonostv/ læiða hann til sòmðar sætes. ok virðíngar/

nafnbota þæira sem hæstar ero ín/nan hírðar með lænz manz nafne/ Þan allan rett sem lænðz manz na/fne a at fylgía. þa gevær konungr honum/ fullkomlega með guðs mískun ok/ trausti með lænðz manz sòmð ok slí/kum værzlum sem byriar til lænðz/ manz rettar. en þat er fimtan ma/rka væizla. Siðan skal konungr kal/la til sín tva lenða men. eða stillara/ eða mærkís mann. eða skænckiara/ eða ðrotseta. eða þa tva sem sòm/elegazter ero innan hírðar. ef \5r\ lenðír menn ero eígi ner ok bida þæim/ at læiða þann mann framm til sín firir/ hasæte. ok þa skal konungr sialfr taka i/ honð honom ok læiða hann til sætespalz/ [til høgrrar handar seer. ok sætia hann/ i annara [lenðra manna sæte. En með/ retto. þa æigu lenðír menn sua at/ sítia. at sa síti fyrstr er fonnastær/ er at nafnbotom ok sua huær siðan se/m lengi hevur veret lenðr maðr ok a/ þesse skipan at stanða huærvítna./ þar sem þæir hittazt.

(14, NgL19)

Huærn. ha/rett ok væizlur lenðír menn skulu/ hava/

ÞAnn reett skulu lendir menn hava/ með konunge at þæir skulu vera ne/est hærtoga. ok jorlum. hínir hæsto ok/ mesto konongs raðgiavar. ok hitt sam/a innan hírðar vm oll stormæle. Le/nðír menn skulu hallða a hæstom ha/tiðís ðaghum fylgð með konunge. Þæir/ skulu ok fyrstir bera vigslu suærð/ konongs. ef hann ber korono eða gar/land. nema hærtoge. eða jarllar be/re En af þuí at þæir [skulu vera hi/nír hæsto konungs raðgiafar. þa ber/ þæim at vera hínir hollostu [bæðe/ openbærlega ok læynílega. ok vera/ sua fyrir. oðrum i þuí sem i sòmðom/ ok metorðum. Lenðír menn [skulu ok/ hava valð at taka ser men til tra/usts. ok konunge sínum til styrks með hus/karls nafne. fíora tígi. en æígi flæi/rí nema [konungs se læyuí tíl. Allar þæ/ir æígnír sem falla vnðír konong/ af vðaða værkum eða a læígumalom./ eða vtlegðar værkum þar sem [lenðr/ maðr hævir læn ef konungr vil hanum sy/slú fa. þær ma æígi lenðr maðr með/ retto ser kanna. ne braut sælia. Engí/ maðr ma ok fyrirgera ægnum sínum eða oð/olum við nokora með retto. nema/ við guð ok konong.

(15, NgL20)

Ef konungr kenn/nir lenðom manne lanðrað ok ef/ lenðr maðr skilzt vtryglega við/ konung sín. ok vm haatt lenðra ma/nna i vfriði/

NU ef konungr kennír lenðom man/ne sínum suikræðe eða lanðrað/ þa skal hann með landzlogum vnðan/ flytíazt ef æígi fær loglega a hann/ prouat. Rett ranzsak høver konunge/ a ollum malom at hava ok allra hælzt/ við sína suærðtakara [ok

þionosto mænn/ En æigi a hann með bræðe eða a laupum/ at ræfsa eða ræiðazt at vranzakaðum/ malom. gae hællðr væl fyrir at sía huær/um han gefr nafnbötær eða aðrar sø/mdír. ok hallðe við alla væl siðan. þa se/m æigi spilla sialver fyrir ser. En ef ko/nongr kennir lenðom manne sinum/ [lanðrað eða suík. ok ero þær saker æigi/ openbærar með sonnu ok ðyl lenðr/ maðr. þa skal konungr þat mal ranza/sa. a hirðstæfnu ef æigi fær með f/amænni sætt. Eæigi ma konungr [með/ retto synía lenðom manne sinum hirð/stæfnu at ranzsaka sítt mal til reez/ ef hann þickízt goða sok æiga at væría \5v\ Þar æftir skal Næfna. tolf hína ví/traztu mæn af hirð. at lita a huart/ er þætta mal mege með retto sanna/zt a henðe lenðom manne eða æigi./ Ok ef þæim lízt sua at ranzsakaðo/ þuí male at han mege vnðan föra/zt. þa a æigi konungr at synía hanum vn/ðanförslo. slika sem goðer mænn sía/ með sialfs konungs raðe ok log hinns/ hælga. Olafs konungs ero til. Lenðir m/ænn skulu æigi skiliazt við konung sínn/ firir vttan hans gott orlof. en allra sízt/ j naðsynum eða i vfriði. nema valðe/ annat huart vanhæilsa eða ællí. þa/ ber konungi æigi at hallða honom/ vmfram sinn vílía. þo at allmykil/ se konungs nauðsyn til. Ef konungr spyr/ vfrið ok gerir lenðom manne sinum boð/ til sín at koma ok firir nemzt hann/ þa færð siðan. þa ero þat sonn suík./ vttan hann se síukr eða sar. Slikt hit/ sama en hann byðr honom með liði sínu/ i mote vvínnum sínum [at fara [ok firir at/ vera. nema sua mykít ofræflí se. fyrir/ at æigi þicki skynsamum monnum ve/ra til fört. Nu kómr hærsaga sonn/ til lenðz manz. þa er hann skylðr boð/ at gera ollum konungs monnum ok/ ollum hans þægnum þæim sem hann ma við/ komazt [ef vfriðr hæfzt. Slikt/ hit sama ero ok skylðir hirðmenn/ ok gestir ok kiærtísuæinar ok aller ko/nongs menn ef þæir spyría fyrr. En/ sa er æigi vil níosn bera [eða bera la/ta. ok læzt konungs. maðr. i þuí. þa er sa/ niðingr ok sialfsagðr or hirð er æigi/ vilði vara laugunauta sinn við ðau/ða. huat nafnbot sem hann hævir ef hann/ mætte þuí við koma. En hann förezt/ vnðan eftir ðome konungs ok hirðar ef/ ðylía ma.

(16, NgL21)

Um kanceler ok hirðpresta/

KAnceler a æín at vera með hæ/stom raðgiovum konungs. innan/ hirðar. Hann a at hava rett ok met/orð með lenðom monnum bæðe i se/ssum oc oðrum sømðom [þæim sem/ honom byrjár. Er þat æínkanlega/ skylða kancelers at gæyma sem/ røkølegazt konungs ínsiglís ok gera/ þau bref sem konungr segir honom firir/ [Hann a ok þess iðulega at ga at sia/ sialfr ívir bref þan tíma sem þau/ ero insiglað. þui at þat stetter stor/munum ok sialfum honom mest. Hann/ skal hava sik sem iðulegast ner/ konungs raðom. Hann skal ok sk^ra sem/ skilvislegazt æignir þær

sem kœy/ftær værða eða falla vnðir/ konungs ðomen. af huæírium. eða firir/ huat. Sva ok þær iarðer sem konungr ge/fr eða væítir imisum monnum ok a/ huærium vettre. Anno gracie þat ger/ezt. Sua skal hann ok ga at lanðsky/llðar skar konungs se rettar. þat a sætt/ sem a skal vera. ok þat af tæikit sem/ af skal taka. með konungs forsio ok/ raðe. Fara skal han ok þær færðir/ sem konungr byðr honom ok hann seer at \6r\ byrjár innan lanz ok vttann ok i ollu go/ðo vera [konungs letter. sem mæstr ma hann/ En þa skípan gerðe Magnus konungr/ sun Hákonar konungs. En kanceler skal hava i/ værzlu. fyrst. tíu marka boll [firir al/lra þæira manna bref sem þurfðu til/ imísra rettynda eftir logum. Þar til skal/ hann hava fimm marka boll. vmfram þ/at er hann tækr fyrir þau bref sem læysazt/ ut. slik firir huært sem vattar i brefa/bok Með þeina hætte skal konungr kance/ler gera at hann skal fyrst lata til hír/ðstæmnu blasa. ollum hanðgengnum/ monnum siðan skal konungr lysa lata. at/ hann fær [þæim manne N insigli sítt/ með þæim sœmðom sem þuí fylgía/ Eftir þat skal hann falla a kne firir/ konong. ok suæria honom trunaðar æið/ með þessom æiðstaf. Þess legg ek/ honð a þessa hælga bok ok þuí skytr/ ek til guðs. at ek skal vera hollær ok/ trur [mínum herra N Noregs. konunge ope/nbærlega ok læynílega huar sem hann/ er staððr eftir þuí víti sem guð leer/ meer. þuí skal ek ok læyna sem konungr/ [byðr meer at [lænt se. Sua hialpe/ mer guð ok [þau hin hælgu orð sem/ [ek hælð a. Nu af ollu þuísa. ber ko/nonge væl [at vælía man til þessa/ starfs. allra hælzt [þar sem sua ma/ sægia. at sea er annar skriptafað/er konungs þui at margs værðar hann/ þess var af konunge er [han vil allfa/om oðrum sægia. Sua byrjár oc konunge/ at hava [i garðe sinum tva hirðpresta valenkunna men ok at víti rœynða/ þa sem konunge væítí tíðir ok hæyrí skr/ípta gang hanðgenginna manna. ok/ annara konungs þionostomanna. ok væítí/ þæim slíkt flæira æmbæmte sem þ/ar hœyrir til. auðmívkir konunge til þæss/ lettes sem þæir megha gera honom. Ei/nkanlega hœvir væl at annar þæira/ se firir tíðaskipan i kapellu konungs. enn/ annar þæira varðvæítí messofotum/ hans ok bokom. Þæir æigu ok at vera hæ/ímilegazter konunge af oðrum prestum/ ok leerðom monnum vt i fra. ok hælzt tæ/knír vera af konungs monnum ok i ollum/ lutum sœmðir. Þæir skulu ok hava af/ konunge fim marka væizlu ok tvænn/ klæðe mote jolom. en af hanðgengnom monnum þann þríðunng tíundar sem/ aðr er forn vane a. ok skípta meðal/ sín [i hœlmínga. En þat er forn siðr/ ok hæít birkibæina. at gera skal tív/nð af mala sínum. bæðe [hirðmanna ok ge/sta ok skipta i þríðunnga. taka æinn al/ler biskopar aller jamnt. ok oðlazt/ konungs menn þar [i staðen græpt i [þæim/ stoðm sem forn er vane a. Annan/ taka hirðprestar firir sína syslu. þriðia/ spitallen [a varnu

Huessu konungr/ skal gera stallara ok þat sem þuí hœyrir/

NEst lenðom monnum ok kanceler/ i hírd konungs. ero stallarar at/ ollum sœmðom. en rett allan æígu/ þæír slikan sem lenðer menn at lanz \6v\ logum ok forno fare. Konungr skal/ gera [eftír þat sem borðvers [ero sogð/ með þæíma hætte at lata aðr lysa þ/uí firir ollum monnum at han gefr þ/æím manne þuilikar nafnbœtr með/ þæím sœmðom sem til þess hœyrír eftir/ forne væíníu. Síðan skal konungr lata/ tva skytils suæína læiða hann firir sik ok ta/ka sialfr i honð honom ok læiða hann til sta/llara sætis. en síðan ganga aftr til/ hasætes. þesse skyllða fylgír stalla/ra nafne með konungs boðe. i konungs/ þionustv ok ínnan hírdar. at stallare/ skal rœða þat alt sem konungr byðar/ honom bæðe a þíngum ok a. hirdstæ/fnum. Stallarar skulu halða fylgð/ með konunge ok tala af konungs hendœ þa/u mal sem konungr byðr hanum. Hann/ skal ok skylðr til vera at rœða allar/ skyldar ok skynsamar nauðsyníar/ til konungs af hírdmanna hendœ/ Hanns skylða er oc þat at vera a oll/um stæfnum hírdar ok gesta. ok sætta þa/ um oll þau mal sem þa skil a. ok hann er/ til kvaððr eftir konungs raðe. Stallare/ skal ok skípta ræiðskíota þæím sínnum/ sem konungr fær vm land ok þass þarf/ viðr æftir rettre tilskípan ok þæír menn/ með honom er konungr skipar til [þess sta/rfs. Ef konunge líkar at fa stalara si/num syslur eða aðrar væizlur. ok sæ/nðir hann þa fra ser. þa er þo hínn sama/ skillða [þæíra bæðe til konungs ok hírd/ar allar. þuí at hinn sama sœmð fylg/ír nafnbotenne með skylðunní þe/gar þæír ero neer

(18, NgL 23)

Huessu konungr/ skal gera merkismann ok þat sem þuí/ hœyr/ir/

Mærkismaðr er nest stallara/ ínnan hírdar ok þuí ber konunge/ væl fírir at sia. huærn hann tækær/ til þass starfs [ok þionosto. En sua sk/al konungr gera mærkismann [at hann skal/ lata blasa til hírdstæfnu ollum hand/gengnum monnum. ok lata binða mærkí/ við stong. þa skal konungr lata stallara/ lysa at hann gefr þæím manne þa na/fnbot. með þuílikum sœmðom sem/ [siðvænía er til. en þat er lænzmanz/ retrr. [sem stallara retrr eftir rettar/bott. Magnus konungs Hákonar konungs sunar./ Síðan skal konungr taka við mærkis/stongínní ok fa i hænðr mærkisman/ne. hann skal minnast við honð konungs/ [er han tækr við mærkínu. ok bera si/ðan til varðvæizlu. En þat er æín/kanlega sysla mærkismanz bæðe/ i friði ok i vfriði. at [hann skal bera/ mærkí konungs þegar hann byðr honom/ [Hans skylða er oc þat at vera a/ ollum stæfnum milli hírdar [ok gesta/ ok allra konungs manna með stallarom/ ok sætta þa vm oll þau mal er þa skil/ a ínnan hírdar. eftir konungs [boðe ok/ raðe. Hann skal ok vera [hinn meste let/ter konungs i ollu þuí sem han ma alæ/iðis koma ok konungr byðr honom \7r\ vm

bæðe ner oc fiarre. Þat er ok æínk/anlega skylða mærkismanz at sova/ i þæím garðe sem konungr sialfr søvr. oc/ jamnan. a konungs skípí þegar konungr fær/ [firir lanð fram

(19, NgL24)

Huessu konungr/ skal gera skutilsueína/

Skutilsuæinar ero nester mærkismanne at nafnbotom ok ol/lum rett. jnnan hirðar. þui at þæír/ æíta með retto hirðstiorar með [lenð/om monnum ok stallarumok mærkismanne/ Engi er ok sòmølegre ne fægri þiona/sta i allre konungs hirð [en su. [þæím sem/ hana vilia með sòmð røkía. ok með sk/ymsæmð [við læíta at nema. ok varðvæ/íta með athygli ok gaungíæve. Oft/ ok iðulega hœvir þæím ok hæyrir er/ hœveskir [ok kurtæsír vilía [æíta at/ vaka ok um at hugsa. með huærium/ hætte er hann mege sua sinni meðf/ærð alla vega ^{hag{a}} sem hann meghe hælzt/ sòmðar maðr af æíta. ok siðsæmðar/maðr vera. Bættra er þæím sem æi/gí vil væl at ser hyggía. standá i þæ/íri nafnbot sem lítt er gaum at/ hanom gevet. hælðr en læíta þæira na/fnbota ok sòmða. er han er siðan með spotte ok haðe læígínn af morghum./ En sa er giftumaðr sem ser kømær/ með goðom lutum til sòmða ok kann væl/ siðan at gíæta. ok sinum herra [með hol/losto at þiona. Sa hattr er bæðe sø/mølegr ok forn at gera skutilssuæ/ína sem aðr hævir veret. at konungr late/ late skienkíara sínn kalla þann til sínn/ er han vil þa sòmð geva. meðan konungr sittr at borðom. siðan af er vist oll/ ok gefnar laugar. En skienkiare eða/ drotsete eða æínhuær skutilssuæín/ bere inn tomt lokat kíær ok sætí [a borð fyrir konung. en konungr take vm stetten ok fae/ þæím er gerazt skal. en hann take baðom/ honðum vnðir stettena. ok mínnízt/ við honð konungs. ok gange siðan vtar oc/ skienki konunge. Eigi [ber ok skytilssuæi/ní at falla a kne [firir nokorum manne/ nema konunge. ok þæím hofðíngíum sem hann/ skienkír með loke eftir konungs boðe/ [Er þat vmaklegt at þat se virðt til/ storlættes. hælðr til hofsæmðar. at hu/ærr hattr se með hove at sua mege ski/ilia af meðfærð þionustu mannanna/ græín ok metorð ívirboðanna/

(20, NgL25)

Um skutilsueína skylðu ok Warð/hold ok boð/

SU skal vera skylða skytilssuæí/na i sinní þionustu. at sínar sí/au netær. skulu huærir tvæír. halða sto/ðu fyrir konunge þæír sem fornaster ero. Þat/ er tilfællílegazt at þæír sití [i ollum/ stoðum fyrstír er fonnaster ero. [ok sua/ ber ollum jamnan i huærrí nafnbot/ sem huær er i ollum laugunæytum.

Sku/tilssuæínar skulu bioða fylgð lenðom/ monnum ok stallarom a hatiðisðogum./
 Sua skulu ok tolf hirðmenn huærsðagle/ga hallða fylgð vm jol. þo at lenðír/ menn
 ok stallarar halðe æigi. nema ha\7v\tiðis ðaga æína. En þuí nefnðum ver/ æigi
 hatiðis ðaga at jmislega berazt/ konungs færðír til. Sua ma ok stundum/ til bera at
 konungr have storværzlur firir/ þæira manna saker sem koma af fía/rleghum
 lonðum sem oft væítír. ok þuí/ gae þæír þess sem stoðu hallða at sp/yría konung
 ner hann vil auka lata fylgð/ðar halð. [Sua ok þo at boðet værði/ nyum
 hirðmonnum. þa skulu nokorer/ fornner i vera. þui at æigi er [alt i sænn/ vngr ok
 gamal. Sex men skulu hall/ða jamnan þess í millím ok [þo at kiær/tisuæínar halðe
 stundum. þa skal þo æi/nhuær hirðmaðr i vera jamnan. þæim/ skulu þæír ok bioða
 sem hallða æígv/ [ok halða mego ok fornazter ero huart/ sem þat ero hirðmenn eða
 kiærtisuæ/ínar. þæír skulu þæim ok bioða sem/ til ero fører fyrir síuklæika saker.
 Eína/ nott [skal hirðmaðr aðr með konunge ve/ra. en honum se fylgð boðen.
 Skutills/suæínar æigu aðr at spyria merkis/mann ef nokorer ero þæír innan hi/rðar
 er konunge se mote skape. Sua ok ef/ nokorer koma til bðar þæír sem i ko/nongs
 ræiði ero. þa skulu þæír æigi þæim/ fylgð ne vorð bioða. Fylgð ok vorð/ skal boðen
 vera snímma ðagx ok skila/ðr. [en i sæínsta lage [þan tíma sem/ konungr gengar til
 borðz. En ef siðar er/ boðen. halðe sialfr sa er siðar eða rangt/ var boðet [at þuí
 sínní nema hann vilí/ En tvæír skulu sanna þæír sem hía/ varo huærvitna þar sem
 er boðen væ/rðar vorðær. En a skipi skal vorðær/ vera með þæím sama hættæ. En
 ef/ konungr lígar i hofnu eða kòmær sil/la til hamnar þa skal bioða sem fyrst/ ma.
 þegar er til hafnar [er komet./ Kann oc sua til at berazt at konungr/ siglír. rø. eða
 riðr vm natt. þa skal/ þæím þat fyrir fult varðhalð tæilíazt/ sem þa nott æigu. [ef
 þæír ero [a þuí sk/ípí eða [i þæírí ræið sem konungr sialfr/ fær. Eigu þæír æigi þess
 at gialða/ at flæri menn vake með þæím þeg/ar þæír gæyma þess alz sem þæír
 me/go bæðe at vmsigling a skípí. eða vm/skygníng a lanðe. ok þess flæira sem þæ/
 ír fa alæiðis komet. En þuí at æíns/ kòmnr þæim þat fyrir fult at þæír se sua/ ner
 konunge sem aðr er sagt. Þan tíma se/m vfriðr er. þa ero sua skytilssuæín/ar
 skylðir til at halða vorð [at man/tale sem adrer menn. Þæír sem stoðu/ æiga ero
 æigi skylðir til at halða vorð/ meðan [staða vínz. en siðan halðe þæír/ [eftir lutfalle

(21, NgL26)

Um ðrotseta ok/ skienkiara/

NU er þat þui nest at konungr skal/ kiosa með vína síinna raðe af/ skutilssuæínum
 þa tva menn ser til ðr/otseta. ok skenkiara sem honom þickir/ tilfellileger vera.
 bæðe fyrir ættar saker/ ok meðfærðís. En ef konunge þickír æi/nír huæírír aðrer
 hælðr til þæssa fa\8r\llnír þæír sem aðr ero lægre i nafnbo/tum eða æigi aðr

hanðgengnir þa skal/ han aðr gera þa [at hirðmonnum *ok* sku/tils suæinum en hann skipi þæim til þess/ Er þat siðr i væflestum londum at hí/nír hæsto hofðingiar væilia allmiok/ menn til þessarar þionustv. þui at all/mykít megho þæir at gera at fagar/lega kome fram matttr *ok* dryckr huæ/ríum eftir sínni stett i konungs hærþirgi/ *ok* garðe ef þæir gøyma sínnar þionu/stv uæl. Er þa *ok* væl staððr kosnaðr en/ er þæim kømær væl i hag er hava/ skulu en þæir kunnu þæim macle/gar þacker [i mot sem gevær *ok* þæim/ sem firir seer.

Del II

(22, NgL27)

Hær hævur annar lu/tr bokar þessarar. ok sægir hinn/ fyrsti kapitulen. Af huerium grund/ueli hirðmanna nafn ris. bæðe at/ forno ok nyu/

J fynskuní var sa siðr at aller þæ/ir menn sem konunge varo hanðgeg/nír eða suærðtakarar þa varo al/ler kallaðer huskallar. þo at sið/an græidizt nafnbøtar eftir/ [sømðom ok mettorðum. En af/ [hirðmanna nofnum æitír alt folk/ [þat er konunge þionar. hirð konungs. þuí/ at þat er alt hofuðstyrkr konungs/ sem hirð hans er. Þuí ero hirðmænn/ kallaðer at þa er konungr væl hirttr/ er hann hævur þa hirð er giærna vil/ bæðe giæta hans væl ok hans sòmða/ ok glaðlegha lif sítt framlæggía/ firir hans sòmða saker. ok honom open/berlega [ok løyninga i orðom ok i vær/kum holler ok hagræiðir vera Þæir/ aller sem retter hirðmænn vilía vera/ þæim ber væl at hirða sik fra ollu/ þuí sem vnytt er. ok æígí at æíns sik/ sialfua [nema jam væl alla aðra/ þa sem þæir mego fra illu ðrega ok/ til [goðra luta æiggia bæðe með ef/tirdòmum sinna sòmolegra með fæ/rða ok sua i hæilum fortolum ok nytsa/mlegum raðum ok kenníngum./

(23, NgL28)

Um þa lostu ok lyti er þæim monnum/ hævur at varazt. sem lutvanðir/ vilia vera ok hoveskir. j hirðsiðum/

MEð þuí at ver roððum vm/ þat at men skulu [sømøleg/um siðum fylgia. þa vílím ver sy/na monnum vpphaf fyrst þæira vsi/ða oc lyta er ver ætlum at ollum/ goðom monnum høve væl at hafna/ firrazt ok viðr at sía. Þat er fy/rst ok nytsamlegazt. at þu varezt/ með ollu kostgæve þínu. at ræíta þí/nn halæita skapara ok hinn blæzza/ ða lausnara iesum kríst. sua sem þu/ [hetzt hanum i skírn þínní. Uarazt/ ok æínkanlega sem fræmmazt gefir/ guð þeer skilning. ok maatt til með/ ollu kostgæve þínu þau síau haf/uð lyti sem. root. ok grundvollr er/ allra ^{vonda} luta. En þau græina sua vítr/ír mænn ok sannsynír. At þat er fyrst/ ofnæylzla matar ok dryckiar vho\8v\fsamlegha mikil ok vviðrkømølegom/ stoðum næytt. Þat er annat er þesso/ lyti fylgír oftazt. þat er fuvll ok vræ/ínn likams síns lífnaðr þegar hann er/ ofkatr alenn. Þriða er sparleg síncka/ Fiorða er slenskapleg lætí. nokot got/t at at havazt. Fímta er ívirgíarle/gt storlæte með ðrambsamlegom of/metnaðe. Setta er hæiftug ræiði m/eð grímmv langræke. Siaunða er so/rgbitinn ofunð með hía^rtlegom hatre/ Af þessom síau hofuð lytum kuæí/kazt ok alazt allar synðír

bæde smæ/re ok støre. ok oll onnvr lyti ok vlutvænði/ oc af þesso ræitír maðr mot seer sínn/ mildazta lausnara. ok hinn retlatazta/ ðomara Uarazt ok vandlega alla þa/ luti er værzt at vsømøleger ero með/ konungs manne ok allra hælzt ranga æiða/ ok alla lygi. Wæn þik æ þuí at þu ser/ sannmalogr ok staðfastr i ollum orðom/ Þar nest at þu gæter þin fra ofðry/ckíu. þuí at af hænni tapar margr/ hæilsunní bæde ok vítínu. fe ok felogum/ ok þuí siðazt sem mæst er. [at salen er/ tynð þar sem ðrukkínn maðr ma æígí/ [sialfs síns giæta. ok æigi guðs ne goðra/ manna. Raan. ok stulð. horðom. ok fr/illulíví. [portkonor eða dubl ok laus/yrði eða ðramb ok ofmeðnað. agírnð/ a annars fe eða fong. mutur eða m/angaraskap. morghendryckiur oc/ nattsetor fyrir vttan þan tíma er til þe/ss er sættr i siðugra manna samsæ/te. Pretvísi alla við þan sem trvír/ þer. bakmæle eða lygileg fagrmæle/ ofsuæfn allan. slænskap ok lætí. blot/ eða bonnur oc allskyns fuulyrði. Rí/tt af þeer Ryglæik ok vglæði sorg ok/ angre. Varazt vmfram alla luti ov/unð. þuí at hon er hofud allra vsiða/ hon er sa lostær er æínn er mestr. ok þu/i væstr. at hon er þæím sialfum vhøg/azt er hana hævir. Þo at þer míslíkí n/okor lutr þa ver æi braðr. hællðr for/síall huat hæfnð þu att at væita eða/ huæríum. ok at æigi værði ofhæfnt ok/ æigi a ^vværðughum. Huar æín lutr se/m manne fylgír af þæíma lostum/ þa ma mykyt spilla fyrir þæím manne/ sem siðsamr vil vera. En æ þuí flæí/rí er fylgía þæír lutír. er manne væ/rða til lasta. þæím mun værða þæí/r lutir hællðr huulðír er manne ero/ til hirðsiða eða siðsæmða. þo at þæír/ se jammargír eða flæírí. þuí at fl/estír vita þat at mykill þore manna/ er [sa sem fusare er at flyttía [þa lu/ti sem manne ero hællðr til roogs en/ til lofs. Nu hafum ver sagt yðr til/ nokora þæíra luta [með faom orð/om sem ver ætllom at huæríum man/ne þæím sem siðsamr vil æíta ok æígí/ siðar vera. høvir fra ser at skilía se/m frammaz^t [ma hann. Hovum ver þuí/ þessa luti tett yðr hælzt at æígí ma \9r\ ilt varazt nema vití. þuí tolom/ ver ok fyrr vm vsiðu en ver røðde/m nokot vm sidsæmð. at huæríum/ manne sem [æínn huænn ðyrmætan/ gríp vil væl. høver væl aðr þat ke/ralð at ræínsa. eða hirðslu sem hann/ vil þann gríp varðvæíta. at hann mege/ honum þuí ræínaðe hallða ok len/gar níota. ellígar mon hann skíott/ spillazt eða at mínzsta lage við/ sua við illt blandazt at varla m/ege skilía [fra illu. Skíott spillizt/ ðaamgoðar ðryckr i vræínu ker/alðe. ok litla rííð skín biærtr malm/ær i moðogre hirðslu. En ef þu f/ællr i nokora [þessa synsamlega v/siðu. þa rís upp sem fyrst. Maðær/ kann i at falla af mannlegum bræy/slæika. en þat er fianðlegt at li/ggía i framlæiðis. En þat er gu/ðlegt at skilía sik fra. ok bota vi/ð guð sem fyrst með sannum/ skriptagang. ræínní iðran ok/ rettre ívirbot ok se [við sem mest/ siðan i at falla. hællðr þíona/ þu þuí karmanlegre guði. fr/amlæiðis at aðr hævir nokot a sk/ort með vruggre von at have/ þer firir latet ok i sinn vínskap/ tækit. Matt þu marka at bætr/ er æinum huæríum konunge við [þæím/ liðsmanne at æítt huært

sínni/ hevír or bardaga flytt. oc hæ/vir siðan sik þui frammar með þínum/
vaskaztum monnum. konunge sínum til sòmð/ar vsparlega. hælðr en [við þæim er/
allðri kom til striðs ok varð angu sín/ní konunge sínum at sòmð ne at liði. Mæ/ír
lovar ok vitær akarkall þa jorð er/ af anðværdðu bar illgresí. en siðan go/ðan avox
er hon var ræinsað. En/ hina sem allðri^{gi} bar avox huarke g/oðan ne illan

(24, NgL29)

Um þær siðsemðir/ ok dygðir er ðaðrækkum monnum hæv/ir at hava ok iðulega at
huglæiða ef/ þæir vilía salo þarfer ok siðpruðir/ vera innan hirdar/

NU vilium ver birta firir yðr [með/ faom orðom. [þa luti sem ver/ ventom at
flestum monnum hëve/ at íhugha oftlega sem bæðe vilía/ hæita [ok vera hoveskír
ok siðsamer/ [ínnan hirdar. þui at sua sæigia oss/ vittrír menn. at æigi kóm til
mikils/ at maðr hafne vsiðum. nema hann/ take siðsæmð i staðen. En þat er
u/pphaf allra goðra siða at ælska guð/ vmfram alla lutí ok vera alðrígi vt/tan hans
ræzlo ok astar i ollum þínum/ atfærðum. huart sem þu ert i otta/ eða glæiði. Ger
þer engan lut ja/mkíæran sem [skapara þins vilía/ at gera eftir þui sem frammat
ge/vær hann þeer skilning til ok skynsæm/ð. at víta huat honum likar bæzt/ at
þínu athæve. Ef þu komær til \9v\ konongs þionustu þa ælska hann nest/ guði
vmfram aðra menn þui at af/ honom ma þer standða allr fagnaðr/ ef þu þionar
retlega rettom konunge/ Læita [þæss konungs þionustv er þu/ væizt rettkomenn
vera til lanz ok/ rikis. ok þiona honom siðan með fl/ærðlausrí þionustv. ok
tryglegre./ hollustv. oc falslausrí. [i alla staðe/ æ meðan [þu uílt i hans þionustu/
staðfestazt. Haf þat staðfastlega/ i hug þer at vera honom hollr ok tru/rr ok ger þer
alla þa luti vælþæcka/ er þu fær honom mest til [sòmða gorva/ ok ðrag alðri til
hans vvíní af þín/ni hænði eða nokorn grun eða vtry/glæik hælðr i læynd en i liose.
þuí/ at af lítillí hugsan ma oftt gera/zt mikít skifti skaplyndís þíns./ Lat alðrí því
fagna vvíní þína/ eða þíns herra at nokot æínarðar/ðar læysi finnízst eða faezt i
þí/num hag æigi þa hælðr er þer þik/kír nokot ganga mote skape þí/num lavardi
en þa er þer þickir/ mæir eftir vilía ganga. Míntz/ a þat at sa er æinu sínni ðæyr/
niðíng at hann værdðr allðri [au/ðru sinní ðrængr. En með þuí/ nafne sem hann
ðæyr. þa værdðr Með/ þæírí frægð hans mínning [at li/fa. Ger þer æigi aðra vvíní
þín/s herra hælðr kíære en aðra. þo at/ skylðir men se þer i mot honom/ Þar nest
er hugsanðe ef þu vilt/ með þui mote konunge þiona at/ þer liki at vita huæírír
lutír/ er til þæss ðraga hælzt at ^{þu} megír/ siðsamr æita með þínum hirðb/røðrum
[ínnan hirdar. Þat er ok/ æínorð ok ðrængskapr staðfast/ lundærní. allzkyns
trylæikr. fa/styrðr vm þa lutí alla sem þu taper/ æígí æínorð þínní af. Þar nest/
vararzt þu at æigi værdðr þu of/ ðruckinn ver littlatr við alla menn/ huart sem þæir

ero fyrir seer mæíri/ eða míní. Bliðr íamnan við al/la menn [með goðo hove.
 Fagryrðr/ æigi ofmalogr nauðsyníalaust/ siðrlatr ok þo kviklatr i ollum at/færðum
 þínum arvagr [en æígí of/suæfnugr vapnræckr ræínl/atr. ok æftir fongum orlatær.
 Klæð/ þik væl ok [þo sua at æígí virðizt oð/rum mannum til ðrambs. Diarfr/ i
 ollum nauðsyníum. eigi ofmíok/ alæypin. vtan Nauðsyn. Marg/froðr. [Spurall.
 mínígr. viðrlæ/ítínn vm þa luti flæsta sem þu ser/ [eða spyr at goðer men
 frægiázt/ af eða sòmazt ok þo at i fyrstu ta/kez æígí. þa er þo æigi rað at lata/ þegar
 af. þui at nam kiænnir \10r\ flæira en natura. Gott er at vera vapn/fímr. ok logkønn
 til huærs sem taka þæ/rf. Ef þu ert þar staððr sem konungr er/ þa ver [æ sem oftazt
 nest honom með go/ðo hove ok ef æigi banna þær stornað/syníar vm þíjn skylðar
 ærenðe. þa ve/r æ sem længst matt þu hia þinum konunge/ þui at hælzt taka þæir
 sòmðír ok fy/rst. þær sem tømazt. þar nemr ok æ/ huær nokot goðz er þar til vil
 hava/ sik þui at þæír koma þar flestir er/ nokot goðz kunnu. ok er þo æi æíckí/ goðz
 i aflat at þu nemír vit ok kur/tæisi ok kannezt við margan goðan/ mann. en þa
 hælðr er enn fylgía sømme/legar aðrar sòmðír með nameno/ Fær þu sòmðír af
 konunge. þa ihuga/ oftt at þu farer sua með at fyrst/ liki guði en þa konunge
 þínum. Læita/ ok við at sem flestum mege þoknazt/ þæim sem þer er nokot valð
 ivír/ gefet. Haf íamnan i hug þer hof/sæmí ok sansyní. litilæte. ok rettlæte./ ok
 tryglæik. Mínz a oftsamlega/ at þu hævir með lane en æígí með/ æign. Haf þik alðrí
 til þess at [þu/ biðir sòmða vnðan lagunavt þín/um. Lægg æ ok gott til allra mal/a
 þæira sem þinn orð vega nokot/ um/

(25, NgL30)

Um hirðvis/tan leitan. ok um log/leg mote mæle/

Ef konungr/ iattar/ manne hirðvist/ þa skal stallare eða mærkismaðr/ eða sa annar
 er konungr vil. læita við/ hirð þa sem þa er hia konunge stoðð./ En ef [nokor mæler
 mot þa skal/ þat mal stanða til þess er ranzak/at er. En þæím æínum monnum
 æi/gu menn mote at mæla sem sialfer/ æígu at at tæilía eða sua skylðír/ menn
 [mote mælanðans æigíj lut í/ at þæír have þar til vmboð at log/um eða víti æína
 huæria lutí þa til/ þæira openbærlega i ætt eða með/færð eða oðrum lutum sem
 mot er ko/nongsðomsens sòmð. eða hirðar/rannar. ok fare þat eftir þui sem
 ra/nzakat kómr a. En ef þat er vm/ oll onnur laga mal ok hævir sa sem/ mote er
 mælt logboðet firir þat/ sama mal. eða konungsðom. eða ann/ara goðra manna ok
 byðr hann enn/ framlæiðis. ok vil hinn þuí mote/ mæla [at hann ætlar avarkoste
 þæim/ sem hann getær spærnt fra hirðvist./ ok ranzakazt sua firir konunge ok
 hírd/ þa ma konungr geva honom nafnb/øtr með hirðar raðe hælðr enn/ sa sæte

avarkostom er log ok k/onongsðom bydr firir sik ok nær/ þui æigi firir agrinðar saker/

(26, NgL31)

huessu konungr skal hirðmenn/ gera ok vm æiðstaf/ þeirra ok handðalsgongu/

Þann tíma/ skal konungr \10v\ hirðman gera sem æigi standða borð/ firir konunge. Konungr skal hava suærð [si/tt a kne seer vigslusuærð [ef hann er/ koronaðr ok venða aftr ðogskonum vnð/ir honð ser. ok læggia meðalkaflann/ fram ívir høggra kne ser. Siðan [skal hann/ svæipa fetils sylgiunní upp ivir meða/lkaflan ok gripi sua høgri henði ovan/ ivir allt saman. [En sa er hirðmaðr/ skal gerazt skal falla baðom kneom/ fyrir konung. a golf eða skor ok taka upp h/øgre henðe sínni vnðír meðalkaflann./ en vinstri henðe hallðe hann niðr fyrir sik/ sem honom er høgazt ok mínizt siðan/ við honð konungs. Siðan skal hann up/ standða ok taka við bok þæirí sem konungr/ fær honom. ok suæiría æið með þæ/ima æiðstaf. Þess lægg ek honð/ a [þessa hælgu bok ok þuí skytr ek til/ guðs. at ek skal vera hollær ok trur/ mínun herra N konunge. openbærle/ga ok læynilega. Fylgia skal ek honum/ innanlanz [ok vtan. ok huærgi við/ hann skiliazt nema hans se lof ok læyuí/ til. eða full nauðsyn banne. Hallða/ skal ek ok æiða þa sem hann [hævir suar/et ollu lanzfolkeno. eftir þui mvn/vítí sem guð gefr mer. Sua se mer/ guð hollr sem ek satt sægi ok þessi/ hín hælgu orð gramr ef ek lygr./ Siðan skal hann falla a kne [fyrir konunge/ ok læggia baðar henðr sinar saman/ en konungr siðan sínar baðar vm hans/ henðr ok mínizt siðan við sialfan konung./ Siðan skal sa skutilssuæin sem þa hælðr/ stoðu fylgia honum at handðsale fyrst/ til lenðra manna ef þæir ero ínní en/ siðan til annara hirðmanna. En þann/ tima sem hirðmaðr gengr at handz/ale þa skal lenðr maðr fyrir kurtæisi saker/ [ok litilætes vp standða mote honom ok mín/nazt við hann. Sua [hit sama skulu gera/ aller hirðmenn vt í fra Siðan berr/ væl [ef þuí kœmr við at sa [hínn same sk/utillssuæin fylgi [þessom hirðmanne i/ aðra staðe þar sem flestir hirðmen ero/ saman kannezst sua forn hirð við/ nya logunauta [með æínarðlego sam/bande. Hínn same hattr skal a vera hua/rt sem gerazt flæirí [i sænn eða færre/

(27, 32NgL)

Vm fylgðar hollð ok vm þat sem/ þui hæyrír/

Ef sua marger menn gerazt [i/ sænn handðeggnír sem til fylg/ðar høyrír þa skal þo eigi flæirum/ bioða [i sænn en holf fylgð se forn en/ holf ny þui at þa mege [hínir fornv/ seigia þeim sem nyír ero. til [rez fylg/ðar halðz. Þæir sem fylgð hallða [með/

konunge. skulu hava [þann dag hín bæ^zstu/ klæðe sín ok þau vopn sem
 sømelegast/ se bæðe konunge ok þeim í annara manna/ asyn. þærir skulu eigi
 koma sæinna/ til fylgðarhalðz. en ríngt er at sma/kirkivm til ottosongss. en sa sem
 sæinna/ kómr. [en samríngt er. þa se viss til var\11r\ðar. Fylgðarmenn skulu þær at
 kirkiu/ vera sem konungr [lyðir tíðum en síðan/ fylgia konunge huært sem hann
 gengær/ En er konungr gengr i hærbirgi þa sk/ulu þærir þar konungs biða sem
 hann byðr/ þeim ok æigi braut ganga vmfram/ lof konungs. En sa sem at vløivi
 gengr/ brott sæte hann vbliðu konungs. Fylgða/rmen skulu allan dag með konunge
 ve/ra bæðe firir mat ok sua at borðe ok al/lan dag síðan. Fylgðarmen skulu/ hava
 [til fylgðar. fagra stalhufu/ ok skiolð goðan. ok væl sømølegann. suæ/rð buit með
 vmbunaðe ollum goðom/ eða øxi væl goða i mæira lage. Eígí/ skal fylgð hallða til
 gamans eða/ glenno. hællr konunge til vruggar/ gæzlo. Sa hatr skal vera a
 fylgð/arhallðe. at fiorer [af þeim skulu/ ganga eftir konunge hoflega nerre. en/
 sinn a huara lið konungs. En ef fylg/ð er fiolmennare. þa aukast i hu/ærn stað at
 manntale. Fylgðarmenn/ skulu þess ga. at æingi maðr gange/ meðal konungs ok
 þæira. nema þærir s/em hann kallar til sin. en þo rymi þæ/ir fagrlega [mannum fra
 konunge. með/ hofsæmð en æigi með akafre sky/víng eða skotan. þui at konungr
 er/ ollum skylðugr ok þærf margr fa/kunnigr sitt ærenðe at reka ok na/uðsyn firir
 hann at bera. Fylgðarm/enn skulu taka orlof [af konunge þann/ tíma sem hann
 gengr til søfns/

(28, NgL33)

Um varðholdð oc þat sem þui hæ/yrir/

Fylgðarmenn skulu aðr/ hava græitt vorð síjnn a millím [en/ konungr gange inn til
 ðryckiar eftir æf/tann song. með vitorðe þæira skutils/suæina sem stoðu halda. Eigi
 mego/ menn læysa af ser vorð i vfriði na/uðsynalaust. en i friði skulu þærir/ æinír
 hallða [firi þa. sem konungr [hævir/ aðr lovat. Mykla gæzlo hōvir þeim/ monnum
 a sialfum ser at hava er fyrst/ skulu gæyma [sialfs konungs ok alz hans/ forunæytis.
 Þeim byrjár æi at vera/ ofðruknum ok æigi ofsuæfnugum/ Morg ero dōme til þess
 at hofðingiar/ ok hirð þæira hava of myklu tapat/ sakar vangæzlo varðhalz manna/
 Uarðhalz menn skulu hava i friði/ þesse vopn suærð. ok buklara stalhu/fu. ok spíot.
 en i vfriði alvæpne./ Nu skulu þærir menn ga er vorð [ha/lða. eða halða lata. at fra
 maríum/esso vm haustit skulu þærir samv ha/lða til ðags er hævia vm kvældet./ En
 fra síðarre maríumesso um ha/ustit aftr til mariumesso i fostu vm/ varet skal nott
 skifta i tva staðe/ Skulu þærir er fyrra lut halða [ve/ra komnír a vorð þan tíma sem
 sk/yníast vtvorðr vm kuældit ok ha/lða til miðnettess. þa skal [annar/ þæira þa up
 væickía er síðarra lut/ skulu halða. en annar biði þar til/ er aðrer koma [Þærir skulu

halða \11v\ til þess er [ringt er til ottosongs at sm/akirkium [i bñnom þar sem þæím er ski/pat bæðe vætr ok sumar. Af engum vær/ði skal fyr gengít vera en nu er sagt/ huarke i bñnom vætr ne sumar huart sem/ konungr [stendr fyr upp eða síðar. Menn/ skulu halda vorð með manðome en/ æígí vdrængíazt a herra sinum ok fela/gom En þæír men sem at þuí værða/ sanner at þæir halða vorð með vía/mnaðe [i vmskipti eða somna a væ/rðí eða ganga fyr af en nu er mæ/lt. eða koma sua ðruknír a vorð at/ þæir ero til ænskis fører. þa hava/ þæír firirgort þionustu sínní nem/a konungr vili bætr gort hava. en þo/ ber [at konungr skipí sua við þa at aðr/er mege við sliku sia. þui at af sli/ku hevir oft mikín skaða hent se/m morg ero ðøme til/

(29, NgL 34)

At engi hanðgengen maðr skal f/ara fra konunge sinum vttan orlofs/ ne fylgia sinum laugunaut fram/mar en til laga/

ENgi konungs æiðsuare skal fara/ fra konunge vttan hans løyuis./ En sa sem fær orlofs laus þa hælðr/ hann æigi æið sin við konung. ok ma þa/ konungr orðe raða huart hann skal vera/ i þionustu eða æigi. En konunge berr/ væl at lova þæím sem nauðsyn hav/a til ef friðr er i lanðe. En ef konungs/ nauðsyn [høvízt a. ok hirðmanz þ/a er konungs valð a hæímløyuí. En ef/ konungr gevær manne hæímløyui ok/ sætr honom æinðaga til aftrkuamo./ þa skal hann hallða þann æinðag nema/ stor nauðzsyniar vallðe Nu ero honom/ nauðsyníar. a hende þa skal konungr oc/ goðer menn með honom meta nauðsyni/ar hans með vægð ok skynsæmð. Þat er sk/ylða hirðmanna sem æiðr þæira er til/ at vera íamnaaðar menn við alla sin/a granna. ok bota við alla aðr en firir/ [konung kome þæira misgærðír. þui at/ þæir ero mæínsuarar ef þæir bota/ æigi sin misbrot. allra hælzt við þa/ sem minzt megu. Ef æinnhuær ko/nungs hanðgengin maðr brytr log a/ æinomhuærium þægni hans ok vil æigi ef/tír raðe systlumanz. ok orskurði log/manz bota. þa er hann sialfsagðr or þi/onustu þar sem hann braut [bæðe konungs/ æið ok [sialfs síns. En systlumaðr sk/al rita til konungs þa malavoxtu sem/ a ero. En konungr skipi síðan [sem hann/ vil með goðra manna raðe. ok læggi þ/ær noðor við sem honom þickir tilf/ællilegt vera síðan er firir hann kómær/ oll þau mol sem konungs menn eigu at/ søkia [i heraðe eða væira þa [skal þær/ allar sokner [ok værnðir [hævia oc/ flytia [eftir lanzlogum ok til þess e/ro aller laugvnautar skyllðir at/ fylgía. En ef þæir vilía frammar/ en log þa æigu aller sik fra at ski/lia firir [æiðs síns saker. En i ollum/ þæím stoðum sem konungs men hava \12r\ rett at mæla þa ero aller skyllðir/ þæir sem konungs menn ero at fylgia til/ með lagum en æigi með kappe./

(30, NgL35)

Hvær lagavopn hava skulu kon/ungs handgengnir menn J huæi/ríu lagunæyti. ok
vm vapna þi/ngi ok vapna prouan./

ÞAt er flestum monnum kunnigt/ at allar fornar lanzens log/bøkr vatta bondom
laga vopn. f/ullum bonða i sínni stett. æinvir/kíum [i sinni stett ok sumar jamvel/
þrælvum ef þass þærf við. þo hava/ nu aller [i sinni stett frammar en þa/ var skilt [eftir
bæztra manna ra/ðe. En af þuí at konungr ok konungs han/ðgengnir menn æigu
fyrir at vera allu/ lanzfolkeno i metorðonom þa h/øver os vm þætta ok þat flæira
se/m til þass hæyrír. eigi siðr fyrir oðrum/ vera. Skona ok aller þui os með/
vtgræizlu ok mikillí lyðní at þæ/ir venta sik þar hava [styrkt brío/st ok vrugga
værnd sem konungr ok hans/ handgengnir menn ero sem veret/ hevur hævera a ok
styrki með sín/um krafte at framlæiðis se. Ok/ af þuí viti þat aller menn at þes/se
æigu skyldar vopn [at vera han/ðgengínna manna. Lenðom monnum/ [ok
syslumonnum ber þui flæiri vo/pn at eiga sem þæir hava mæíri/ metorð ok tillogur
af konunge en að/rer mænn. En skutilssuæin huær/ skal æiga alla ok fulla
hærnæskí\ / þat er fyrst spalndener eða vapn/træiu. brynkollo ok bryníu með
b/rynglovum ok brynhosum hialm eða/ stalhufu suærð ok spíot skiolð vru/ggan ok
plato. all tiltøkr er ok buk/lare ok eigi siðr [annat huart hanð/bogæ eða lasbogæ.
Hirðmaðr skal ok/ æiga vapntræiu ok vttan ívir panz/ara eða bryníu [þar með
stalhufu/ ok skiolð goðan suærð ok spíot buck/lara ok hanðboga með. þrím
tylf/tum broðða. Gestír skulu æiga styr/ka vapntræyu stalhofu ok skiolð/ suærð ok
spíot hanðboga með tvæim/ tylftum broðða. Slik hinn samu vopn/ skulu
kiartisúæinar æiga sem a/ðr varo skilð giestom. Nu ma sa/ vðiarflega kræifia
sinnar skyl/lðu af konunge er hann missir þessara/ vapnna ok þui skal konungr
æiga vap/naþing i huærium jolum. ok lata/ skra jnvírdílega huæír þessara/ vapna
missa. Ero þa ok oftazt ma/rgir hanðgengnir menn með konunge/ Litol varkynð er
ok a þui at [hanð/gengnir menn have þa æi oll vopn si/ sín [með ser þegar þæir ero
með/ konunge. [Er sæint til þæira at taka/ sem hæima ero huærs sem við þ/arf. ok
mæira i vart þar sem [lif ko/nungs er ok hans goðra ðræingía en/ vopn þau sem
ryðr eða væggia ly/s. eða molr eta hæíma. \12v\

(31, NgL36)

A þæim vetre er liðní varo fra [bu/rðar tíð vars herra *Jesu Christi* þushun/ðrat
vettra ok tuau hundrat vet/tra ok siautigir vettra ok þrír veter. A tivnða/ are rikis
Magnusar konungs. sunar Hakonar konungs/ þa er hann sat a tunsbergi stemði
hann til sín/ [lenðom monnum ollum ok stallarum. logmonnum/ [ok
syslumonnum af allre vikinní ok uplonð/um. komo þæir til hans at Palmsæs/so vm
vætrenn ok varo saman þrjár vikur ok/ stauððuzt þa fulkomlega þæir lutír se/m her

fylgia. Vpp a þa tru sem þær ero/ guði skylðugír *ok* honom. fyrst at vphave/ at ef
konungr þarf til sinnar sómðar *ok* lan/z síns værnðar. eða [at hæfna eða at/ sokia
 vm æinahuæiria þa luti sem hann/ ser at høver retlega *fyrir* guði með [hínna/
 skynsamazto manna raðe [*ok* tillogu i la/nðeno. þa skolo lenðir menn *ok* væizlu/
 menn aller hallða konongðomenom til/ traust fím menn með vapnom af fímtan/
 marka væizlu huær þæira vm þria m/anaðe a sin kost. meira ef meiri er væ/izla
 eftir [þui sem tala rennær til. En/ huæ^r systlumaðr [af sinu læne til Rygi/arbiz skal
 halða konogðomenom [til tr/aust sex menn af huærrí tvitvgssesso/ ænn vm þria
 manaðe a sinn kost Skulu/ huartvæigia halða með slikum vapn/nom sem hava
 hirðmæn. gestir eða/ kiærtisuæínr þui frammar huer sem/ meira hævr liða tal.
 [huart sem þarf / vttan lanz eða innan. En af valðre/se. *ok* haððnígiaðale.
 [fioretighi manna/ Af raumariki. tolf menn af syðra h/ælmíngenom. en af hínúm
 tív. Af heið/morkenne [af syðra hælmingenom. tív m/enn. en af nørðra tolf. Af
 haðalande af/ vttra hælmingenom. tív menn. en af nørðra/ tolf. Af
 Guðbrandzðalum. atta menn/ [af huarom lutanom. Af øystri ðolum fím menn/

(32, NgL36)

Sua *ok* at huær sem systlu tækr af/ *konunge*. þa skal slik bref með hanganða/ jnsigli
 sínu fa kanceler þa er hann tækr/ systlubref sem hær fylgír. at þui siðr þu/rvi at
 ivazt um æignir *konungs* eða visaøy/ri i systlu hans. Ollum guðs vinum [*ok* sinum
 þæ/im sem þætta bref sia eða hæyra. sendir/ N. *Qvedju* Guðs *ok* sína. Ek vil at þer
 vitir at a þæ/im vettre er liðnr varo fra burð ðrott/ens vars sua margir vettr *ok*
 nefni hu/ærsu margir ero *ok* a [þæím vettre rikis/ N *konungs*. [*ok* a þæím ðegi fek
 mer minn/ herra þa systlu sína N *fírir* sins hæraðo/ms saker sem guð þacke honum.
 jattaðe ek/ honum þui i mot sem ek skal gíænna ha/llða *ok* ek hevír fyrri suoret at
 ek skal/ vera honom trygr *ok* truur openberlega/ *ok* læynilega Huærgi skal ek *ok*
 briota hans/ æið ne minn a þæím hans þægnom sem hann/ hævir mer ívir skipat.
 hælðr vera mis/kunsamr við þa er *fírir* vankunnanða/ saker eða ofmikilla
 nauðsynía fal/la i nokorar sektir. en [refsíngasamr/ þæím ollum er með ilsku *ok*
 ofkappe gera [til/ þess. vægen skal ek *ok* vera við lanðseta/ hans eftir þui sem
 framazt ber mer. oc/ æígnír hans væl byggia *ok* husa lata sua \13r\ at enga aðra
 muní skal ek þar *fírir* taka/ huarke giaver ne væizlur. Wisa øyrir/ hans *ok* allær skal
 [þat munð fram koma/ oc i þæím stað með skilum *ok* rettom skor/ðum þæím
 hanns vmboðes manne sem hann/ skipar til með goðom ræiðskap. En þes/sir var
 þa visa øyrir [míns herra er ek tok/ við systlunni *ok* næfni hann allan. skal ek/ *fírir*
 hann fulla skynsæmð gera huart sem/ hann vægs eða mínkar a huærium tolf/
 manaðom. Sua *ok* *fírir* væizlur *ok* niðrf/oll ef þau ero i með rettre raknan. eftir/ þui
 skilorðe sem nu er mælt. til þessa íat/ta ek guði *ok* minum herra mínni tru. Þetta/

bref var gort a þui are fra burðartið/ vars herra *Jesu Christi ok* a þui are rikis N konungs/ a þan kalendes eða Nonas eða idus. Sua/ ok ef systlumaðr spyr at æínhuær sa er til/ ræfsinga hevir gort. er fram komenn i/ annas systlu þa er sa skylðugr at senda/ [þann mann til hins þegar er hans bref kø/mr eftir ok skipi sa hans male siðan eftir/ þui sem aðr er sagkt. Sua ok ef [þærir m/enn værða af tæcknir er full nauðsyn/ rekr til. þa skal systlumaðr senda veg/anða til konungsskipanar sem fyrst i gr/iðum með þæriri herming sem þærir vi/lia suara firir guði at sonn er. Dømezt/ manzbane [sua at hann se værðr myrkua/stofu en eigi bana. þa skolu systlumenn/ senda i þa staðe sem hær fylgír. aller/ firir sunnan suærtiborg til kononga/ hællu. en norðr fra suærtiborg til val/ðensholma. En inn i fra kamborn ok af/ raumarikí ok hitt væstra til ðramns/ til osloar. En vt i fra ðramne ok af/ þelamork [ok alt vester til Rygiar/biz til tunsbergs. en af ollum upl/ondum nema raumarikí til miassar/kastala. Dømezt ok manzbane til/ ðauða þa late huær systlumaðr aðr/ sem giost ranzaka ok fae sialfer ba/na til. [en eígi frenðr eftir þui sem/ logbok vattar [ok hann vil suara fyrir guði/ Sua ok at var leiðangr allr se ut boðenn/ at miðfostu soman tæikinn at paskom/ til tunsbergs komenn at haluarðzm/esso. en haustleiðangr ut boðenn at/ vetrnattom soman tæikinn at mart/æínsmessu til kaupangs komen at/ jolom. ok landðskyllðir með.

En/ hitt nesta sumar eftir atte Magnus/ konungr mykinn hofðíngiafund i bi/orgvín kom þar jon ærkibiskup ok/ aller biskupar i landeno ok aðrer hofðíngiar. [lenðr menn ok systlumenn/ aller norðan or landeno. gaf þa kon/nongren sunum sinum hofðíngía nafn/ Eiriki konungs nafn. en Hakone hær/toga nafn. Var þa þætta alt stadf/æst [af nyu millum konongsens ok sy/slumanna [i vikinni. En af þui/ at bygðir ero æigi sua fiolmennar/ norðar i landet ok þar falla mínni/ sæktir til þa var sua skipat [ok staðf/est millím konongsðomsens ok systlu/manna at or Egðafylki skal halða/ konongðomenom til styrks ok sømðar \13v\ fíora menn or huærri skipræiðu með sli/kum skilðaga. bæðe at vapnom ok oðrum lutum/ sem aðr er skilt or vikinni. En or Rygi/afylki. þria men or skipræið. Sva or ho/rðafylkylki huartuæggia. þria or hue/rrí skípræiðu. Or sogne. þrir menn or hu/erri skipræiðu Af syðra lut firða fy/lkis. tva menn or skipræiðu. En af [nør/ðra lut þria menn or skipræiðu. [Or Rau/msðale þria menn or skípræiðu. Or þronð/heimi firir innan agðanes or sumum skipr/æiðum. tva. en sumum þria men. Or Naumu/ðale þria menn or skipræiðu. Af haloga/lande fíorer menn or huæri skipræiðu. Nu syndizt sua ollum hinum skynsama/ztum monnum. þæim sem við varo at þæt/ta være huaromtvæigia mikill græi/ðir ok þo nauðsynlekt. at konungren lag/ðe æigi meira a systlumennena ser til le/ttes en þærir þyrfti eigi míok mikit af/ sínu goz til at leíggia. [Sva ok at systlu/mennener mætte eígi of mikinn vnðanð/ratt hava af konungðomenom ok hans gozt/

(33, NgL36)

Sua þikiumzt ver *ok* finna þui gíor/ sem ver æighum længr lut i at þæir væ/rði huærgi ðrívgar^e til [a at mínnazt/ vm ðomana [er ivír sítía. en þæira þorf/ er til er um er ðømt ok hínna abyrgð/ hœyrir er ðøma. Oc [af þuí seom ver at/ þat hœver oss oc oðrum þæím sem ver se/tium ívír ðomana at heðan af se þæír/ ðomar er storum lutum þickía varða ein/kanlega vm manna af tok. eða líma la/at eða þui um lika luti se heðan af sk/raðer invirðilega. Ventom ver [af þuí/ værði þæím [letter er ðøma at þui siðær/ þurfui vm hitt sama [mal kalz at gera/ þæim *ok* til samþyctar er vm er ðømt at æi/gi þurvi firir nokora vanmínní vanðr/æðe at aukazt um sættar saker *ok* ðømð/ mal. En at þæim verði [þæim mun let/tare er skra skal. þa hœver [þann hatt a at/ hava at fyrst se græinððr sa vætr *ok* sa tím/ a tolf manaðom sem ðømt var malet./ þar nest huærir ðømðo. [eða vm huæria./ eða huat ðømt var *ok* þat með akuoððum/ nofnum. *ok* at græin se huessu mikit huær/ skal taka. eða luka. eða firir huat niðr fa/lla. Eða mínka manzgiolð. eða sarbøtr eða/ [aðrar rettabøtr ef þau atvik ero a. eða/ með huærium salastæfnum. *ok* huar lukaz/ skal með huæím hætte sem stendr i bre/vabok konongs.

(34, NgL37)

Huærsu hanðge/ngnir men skulu við buazt er hær/saga kœmr i bygðir

NU kœmr hærsaga i bygð. þa sk/al *konungs* maðr skiott gera ra/að firir hibilium sínum. en siðan skal hann/ annat huart fara til *konungs* síns. eða/ til þess systlumanz er nester er. En sa/ er huarke gerer *ok* sitr sitær hæíma [vm/ kyrt. þa er þat likare at *hann* vili æigi vær/ða *konunge* sinum at liði *ok* æigi logunavtum/ sínum at hialpom. Sa sæigir sik sialfr/ or hirðlogum. nema þær nauðsyníar va/llðe at skynsomum monnum synízt fullar/ at eigi gek honom illvili til. En ef þau/ orð koma i heroð at *konungr* stemnir sínum \14r\ monnum til sin þa fare sa huær sem æi/gi vil niðingr æita. bæðe [af *konunge ok* lag/unautum

(35, NgL38)

Um þat skipti ef gu/ð gefær sigr *ok* hærfong./

MU skal til þess sæígía huæssu hæ/rskiptí skal skipta i ofriði æftir/ orostu. *ok* Gefer guð bæðe sigr *ok* fe. þ/at [ero fornn heit [konungs *ok* birkibeína at/ gera vel *ok* fullulega tíunð af ollu h/hærfange en engo af löyna. Fyrst sk/al blasa til husþings þegar sem sy/nízt. Mærkismaðr skal þegat bera/ mærki *konungs* þar skal hann vebonð ge/ra lata sua viðá sem synízt. *ok* skal mær/ki vera sætt i mið vebonð. þat er forn/t orðtak huat ber þu til stangar. Aller/ menn skulu til stangar bera. slikt

huær/ sem til hævir af hærfange. ok vinnna sua/ æið at engo hevir hann af læynt ok engan/ væit hann þann sem af hevir løynt. Þæir/ tolf menn sem konungr nefnir til at skip/ta lutskipti. þæir skulu skipta með þ/essom hætte sem hær fylgir Þegar se/m alt er komet þat sem von er at þa/ skal fyrst skipta i hælminga hær fa/nge. en þa i fiorðonga. Siðan [skulu/ þæir tolf menn skipta huærium fiorðo/nge herfangs i hælminga en styri/menn ok hirðstiorar þæir sem konungr næ/mnir til skulu skipta ollum suæitum/ fyrst i hælminga. en siðan i fiorðo/nga. Siðan skal læiggia luti i skaut/ af huærium fiorðonge. skal sa lutr fy/rst kiosa er fyr kómur upp oc sua sið/an eftir lutfalle en siðan skiptizt/ manmærgð [aller lutir Þar sem þæ/ir atburðir værða at vuinir konungs taka/ lanðvarner hans [eða skip eða aðra grípí/ konungðomsens. [fra honom. ok vinnr konungr/ siðan aftr með barðaga eða fær oðru/vís. [þa a konungr skíp sín oll ok grípu. En/ oll skip onnur ok grípír ok alt annat lu/tskipti fare eftir retto lutskipti ok ma/ntale. Nestr er konungr launs a [lanðvor/num ollum. Konunge skal ok fyst bioða/ alla ðyrgripu er faler værða ef hann/ vil fullu værði kaupa. ellegr seli huæ/rium sem [vilía. þæir sem hava. Alt þat/ fe sem konungs men hava ok aller hava/ aðrer hans fylgðar menn hava til bar/ðaga haft. þa skal eigi til lutskiptis/ bera huart sem menn falla eða eigi [at/ þui sinní. Þæir skulu [þa gripu hava/ sem eígu með vítnum ef guð gefr ko/nonge sigr. nema þæir se nokorrer/ er aðær hava fra brarðaga flyt þa/ hava þæir firir gort þui sem þæir/ hava flyðt i fra. þo at þæir kome/ aftr ok fae siðan sætter. Sa er re/ttr hirðmanna siðr at flætta ei val/ mæir en bæðe se a brøkar ok skyrta [a li/kum en þo er løyft at taka en silfr/ er a. En sa er mæir rupplar lik en nu/ er sagkt. gialðe hirðmaðr mork en/ gestr halfa. læiðangæsmaðr tva au/ra. En ef [knape eða suæin ruplar [eða/ flættír mæir [en nu er mælt gialðe h/uð sína en sæktena geve fatøkom \14v\ monnum. níote sala sem guð vil. en hinn er/ ecki maðr at bættri. þar sem þæir atb/urðír [kunnu til at berazt. at konungr./ eða hanns menn skiptæ liði i tva staðe. a/nnan til þess at giæta varnaðarmanna/ en alt annat fær til barðaga. huart se/m þat skipti gerezt þa a at menn gan/ga af skipum til barðaga. ok ero menn eftír/ settír at giæta skipa. ok annars varnaðar/ manna með allra samþyct ok raðe. eða/ elligr með lutfalle. eða þo at sua skip/tizt vm at men gange a skipín sumir/ en sumir se eftir at giæta varnaða man/na með raðe ok samþyct huarra tvæigg/ia. þa skulu þæir taka iammikit lutsk/ipti [er giæta varnaðarens sem hinir er/ vinnna [i barðaga bæðe sigær oc fe/

(36, NgL39)

Um kirkíu grið ok kuænnagrid ok at/ þau grið halðez er konungr geve m/onnum at logum/

ÞAt hovum ver/ hæítit guði bæðe *konungr ok allt/ forunøyti* hans at ver skolom
iamn/an halða kirkíugrið *ok kvænnafríð/* En sa sem æigi hælðr annat huart. þa/ er
sa vgillðr. *konunge ok kalle ok eigi kirki/ugræfær. ok a konungr* at ræfsa þessa luti/
huat manne sem þætta gerer. en þo ber/ æ væl at hava a ollum rett ranzsak. *ok/*
allra hælzt a þuilikum monnum at þarr/ kome ræfsíng niðr sem vært er. Ollum/
monnum þæim sem *konungr* gever grið ber/ engom manne at misbioða. En þo ber/
konunge engan mann at halða til þess at/ gera æi rett þeim sem *hann* hævir aðar/
gort a míss við. *ok því* skal sa kiæra/ fyrir *konunge ok logunautum* sem mishall/
ðen þickizt. *ok ef* sa sem misgort hævir/ [vil bota eftir *konungs* raðe *ok* annara go/
ðra manna. þa a hinn æigi *konungs* ðome/ at níttá. En [sa sem æígí vil bota þa/
mego æigi *konungs* grið halða honom/ lengr en han have sua long grið [i/ brott
sem *konungr ok* raðgiafar hirð/ar *hanns.* sua at æigi briotezt *konungs/* grið a
honom. En ef *hann* sialfr byðr bø/tr. [a sinu male [eftir *konungs* døme oc/ goðra
manna. þa ma *konungr ok* hirð væl/ hava *hann* með ser til þess er sæ^tter/ koma a
hans mal

(37, NgL40)

[Huærn hatt/ a skal hava ef missætte værðar ínn/an hirðar *ok* græínir fyrst ef maðr
ní/ðizt a *herra sinum.* eða gerir onnur skiæ/mðar vig eða niðingsværk/

NU skolom ver seíga þann hatt sem/ os høver at hava ef missætte vær/ðar innan
hirðar [með os. *ok* vm þat fy/rst sem [mest er ef maðr værðr sannar/ niðingr eða
suikare lavarðar síns. sa/ maðr hevir firigort fe *ok* friði lanðe *ok/* lausum øyri [Slikt
hít sama sa er þann/ væit *ok* er sannar at þui at *hann* løynír an/nat huart firi
frenðsemis saker. [eða/ fiar eða felagskaps. sa er at þui værðr/ kunnr *ok* sannr han
er *ok* lanðraðam/aðr. En sa sem [þessa saka ðyl þa fa/re *hann* sua vnðan sem
[konungs rað er til/ *ok* hirðar ðommr eftir *logum ok* monnum/ synizt sem *hann*
mege vnðan førslo fyrir koma \15r\ EN ef maðr drepr logunaut sinn *ok/* søker han
eigi aðr eftir *logum* vm þat/ mal sem han kiærer a við *hann.* þa vegr *hann/*
skiæmðar víg Sua *ok* ef hanðgengnír/ menn vega skiæmðar vig eða gera þau/
niðíngs værk [lanzlog vatta. huart se/m þæír vinna a hanðgengnum monnum/ eða
þægnom *konungs.* þa ero þæír vbota/menn [eftir *logum.* þuí at ver erom
eið/bunðnír at hallða logen [*ok* styrkia en/ eígí bríota.

(38, NgL41)

[Um þa sunðer þykt er/ værðar jnnat hirðar *ok* at menn hial/pe logunautum sinum
i nauðsyn *ok* ro/pe eigi logunauta sina af laga./

Oll þau mismæle eða sundr þyckt/ sem gerazt millum hirðar huar/ sem værdar i bygðum eða i kaupstað/ þa skal engi logunautr laupa a annan/ [huarke at særæ ne sivrða. En þar sem/ sunðrþykt gerezt [millum þæira. þa/ skal sa sem [misgort hever. bioða allar/ sòmðer ok ivirbøtr. En sa sem æigi byðr/ [eftir brot. sa sæigir sik sialfr or hirðla/gum. En sa sem særer [eða skiemmer lo/gunaut sinn rekær a kaf eða sivrðir/ oðruvis ok kíærer æigi aðr vm þat sem/ hann tæl at. firir konunge eða þæim sem konungr/ hævir skipat til ivir sia þau mismæ/le ok sunðrþyckí er værða millím ha/nðgengna manna ok siðan þ/æira loglegre tillagu ok skipan sa sæi/gir sik sialfr or hirðlogum nema konungr/ [ok hirð vili bætr gort hava. Ef maðr/ ma hialpa laugunaut sínum af skip/brote eða i fiollum vførom. eða firir/ vvínnum ok vil hann eigi. þa er hann or hi/rðlogum. [eða syni eftir hirðar dø/me. Engi skal hirðmanna løyna konung/ eða hirðbrøðr ef hann væit skomm eða/ skaða raðenn. Engi skal ok hírmaðr/ firir tungu hava huectungu. En sa sem sa/nnr værðar at þuí at hann røger logu/naut sín fiors roge eða fiar. þa skal/ sa sinu fe eða fiorví firir fara ef at/ [roge værðr. Ef maðr ryfr ðom konungs/ eða logunauta nauðsynía laust. þa er/ hann or hirðlogum nema konungr vili bætær/ gort hava

(39, NgL 42)

At menn gøymí þæi/rar forsagnar sem konungs luðrsuæin/ seigir fyrir blastre. ok varezt samtöl/ mote konunge. ok se einarðer i varðvæi/zlu ok fylgur logunauta sína liva/nðra ok ðauðra/

Þæim sinnum sem/ luðr konungs kueðr við þa eigu menn/ vanlega at at spyria. huerir lutir til/ þess ganga. ok þegar [menn vitu satt af. þa/ eigu aller til at koma nauðsynía laust/ huart sem til er blaset ollu forvnøyti/ konungs. eða hirð æinni. þa eigu þæir eigi/ at firinemazt. En sa sem eigi kømær/ nauðsynalaust. er sæckr øyri silfers/ væitir þat þrysur hinum sama þa er hann/ sialfsagðr or logunøytí sínu. Þuí eígu/ menn vanlega ganga til stemnu eftir/ þuí sem þæir høyra firir sagt. at marg/er nyir lutir ok atburðir kunnu at sp/yriazt ok þæir sem [monnum varðar my/klu male. at eigi se oðrum aðr kunnígt \15v\ ok mego þuí valða stundum konungs nauðsyn/ir en stundum nauðsyníar sialfra vara/ innan hirðar. Þat skulu menn ok vita ok/ varazt at eigi gange þæir inn sem eígi/ ero nefnðir. eígi þa hírðmen er gestom/ eða kertisuæinum éinum er blaset. ok eigi þa/ gester eða kertisuæinar. er hirðinni er/ blaset. þuí at þat er mikill vkurteisí/ Þeir lutir kunnu ok iðulega til at ber/azt er þæím æinum høyra fyrst braðlega/ at víta er i þuí logunøyti ero sem þa/ værða til tals kallæðer. Engi vhøfues/ka er mæirí i smalutum siðugra manna/ en lyða eða lera til þess malz sem maðr/ er eigi til kallaðer. Eikki almennile/kt samtal skulu hanðgengnír menn ha/va i engo logunøyti. konunge ner

verandē/ nema með hans orlove. En ef nokorer/ verða at þui sanner at þeir hava sa/mtal eða suæitarðratt til þess at tala/ þat firi nokorom sem konunge er til olyð/ní eða mote hans rettom boðskap. þa ero/ þeir lanðraða menn við konung. huærir s/em at þui værða kændir. ok aller þæim/ sem þeim samþykía. Þæim sinnum/ sem menn hœyra til þess blasa at fylgi/a likum. þa skulu menn þat gera røkø/lega þui at þess þarf æinu sinni huær/ [en ei øptar. En sa sem eigi fylgir likum/ logunauta sína nauðsynalaust. er/ sæker øyri silfs. [Sa ok sem lytr at va/ka ivir logunaut sinum livanða eða fr/am fornum. ok vil eí er sekcer [hauvu m/eíra Uið [þessare sekt skal taka merk/kis maðr ok geva firir sal allra kristinn/a manna. En ef nokorom verðar sua/ mikil vgifta firir at hann gere þau vbo/ta verk [eða vðaða at hann er ðauða firir ver/ðar. annat huart ðrottens suik eða mo/rð. eða stulð eða þau ill værk onnur er/ log ðøma hann til ðauða ok ber gæzlu a ha/va. þa skulu menn lutazt til gæzlu sua/ marger sem likar. þar til sem ðomr kø/mr a mal. en siðan skulu logunautar/ fylgia til ðauða

Del III

(40, NgL43)

Hær hefr þriði/ lutr bokar þessar ok segir hín fyrsti/ kapitola vm rettar far gesta. ok huæ/ssu konungr skal gesti gera. ok hui er gest/ir heita/

Flestom monnum er/ þat kunnikgt. i konungs hirð at/ gestir ero nester hirðmonnum at sòm/ðom ok [at nafnbotom ok allu rettar/fare. En þæir sem læita ser þeira n/afnbota af konunge ok iattar konungr. þa sk/ulu þæir sua við gesti læita logunøytis/ sem forn er siðr til. En ef [nokor mæler/ mote þa skal slikr hatr þar a vera/ i þæira logunøyti sem aðr er sakt ok/ skipat i hirðmanna logunøyti [vm slí/kt emni. Með þæima hætte skal konungr/ gest gera at han skal halda hendí [si/nní fram ivir suærd sem saman kø/mr hiolt ok meðalkafle. En sa sem ge/rezt skal taka høgure hendí sinní ne/ðan vnðir omanet ok minnast siðan/ við honð konungs ok suæria æið með sa/ma æiðstaf ok hirðmaðr siðan skal hann/ ganga til hanzsals við logunauta \16r\ sína. Þuí æita gestír at þæir hava þar mor/gum stoðum gisting sem þæim værðr engí/ þok fíri kunnað.

(41, NgL44)

Huer skylða ok ga/umgiæve høver gestom/

Þessi skylða fylgír þessare nafnbot/ at þæir ero skylðír sem aller han/ðgengnír menn konungs. at fara allar þær fæ/rðír [sem konungr byðr þæim eftír þuí sem fr/ammazt mego þæir. [huart sem hann visar/ þæim til kunnra manna eða vkunnra. En þo/ ber konunge væl firi at sía at eígí visi hann þæim/ til vkømelegra luta. ok eigi til þess sem guði/ se vþækt i eígí ok til þess sem ofmíkít ofr/æfli er í. Þæir eigu ok sialfer vanðlega at/ at hyggia til huería luta þæir ero sendír./ Þæir æígu ok iðulega at mínna. a æið si/nn ok trv ok mínna a aðra þa sem þæir sea at/ misgera. Varazt við raan. ok stulð. ok [allra/ hælzt vm kvænna frið [ok þæira fe Laupa/ æigi braðlega til mannðrapa huervetna þa/r sem þæir vitu eí gíorla huat þæir gera/ eða hueríum þæir gera

(42, NgL 44)

Huern hatt ge/stír skulu a hava ef þæim verðar vi/sat til uptæcta eða refsinga ok at/ þæir ero skylðír at fylgía konungs vm/boðesmonnum til rettra mala ok huar/ aðrum/

EF gestom verðar visat til uptækta/ þa giæte þeess væl at eígi fylgi/ {fe} annara manna. nema þat æítt sem uptø/kt se. En þo at [tekit verði braðlega aðr/ en þæír verði sanz varer. þa [late þegar/ aftr ganga sem rett ranzsak kømær a./ Engi skal af løyna þuí sem hann [tok í upt/ækt nema sa vilí þiofr a æíta [sem løy ní r/ En þar sem gestír verða gorvír til at/ taka menn af þa sé firi vanðlega at eí værði saklausír menn firi uapnom. oc/ [þar sem þæír eígu þess kost þa skulu/ þæír hanðtaka menn ok bera ei þegar/ vopn a þa. helðr nae þæír fyr eín um/ preste. þuí at þat eígu íamnan hofðín/gíar at bioða þæím monnum sem þæír/ gera til at refsa monnum at þæír late/ hína na preste er þæír ero til gorver/ ef þæír mego þuí við koma. En ef þæír/ gera aðruvis. þa suare þæír firi guði. ok/ eígi ber hofðíngia at lata þat vera hir/tínga laust [ef sua prouazt. Gestír/ ero ok skylðír þar sem þæír ero í bygð/um at veíta liðsinní lenðom monnum/ [ok systlumonnum til allra retta konungs ma/la þar sem þæír verða til krafðer. þo/ at þer se eígi suæít faster. Lenðer m/enn ok systlumenn ero ok þæím skylðír at/ fylgía til rettra mala sua sem sínum/ sonnum logunautum. huervetna þar sem/ þæír ero íafnaðar menn við aðra konungs/þægna.

(43, NgL 45)

At gestir skulu halda ok hava/ allar þær þrymslír ok síðsemðír sem þæír/ mego ser til nytia fœra af þuí sem að{r}/ vattar millum hirðmanna ok hava skip með k{ononge}/ með þæím h{ætti} / sem her sæig{ír ok}/ hann skipar

Allær þær þrymslír sem hirðm/onnum byría at hava [ínnan/ hirðar míllum sín eígu gestír at [hal/ða ok hava. þær sem til þæíra forunøy/tis byriar ok þæím høver. Ef gestír/ koma eígi til gesta stæmno eða [til þe/ss at fylgia æígi likum logunavta \16v\ sínna þa [ero þæír seckir sliku sem hir/ðmaðr huer þæira. Oll þau mal sem/ til síðrsemðar hœyra millum gesta ín/nan borðz. ok hirðskra skyrír. þa sko/lo þæír nyta þar af alt þat sem til sí/ðar bota er bæðe í fríði ok í vfríði./ Gestir skulu ok hava skip með konunge/ þegar hann fær firi lanð fram. þuíli/kt ok þann formann fyrir sem konungr gerer/ rað firir ok hage sua firi at þæír fare/ íamnan sem nest eftir konungs skípi/ en þuí at eíns fírír [at hann bioðe sua/ sialfær/

(44, NgL45)

huessu ut vorð skal halða

GEstir ero [ⁱufríði skyldir at halða al/la vtvorðu. ok níosner ívír ko/nonge. huart sem þarf a lanðe eða sío/ eftir þuí raðe sem konungr gerer rað/ firir. Gestir æígu ganga a vorð [ok/ af værði þan tíma sem þa verðr firir/ sakt. Þæír skulu hava til varðar./ [annat huart suærð eða øxi. stal hu/fu. spíot. ok buklara. Sua margir sk/ulu ok

hallða i hueríum stað. *ok* i sua mo/rgum stoðum sem þa verðar til sakt/ Eingi hæill maðr skal annan fa firir/ sik til varðar nema *konungr* løyui. en/ sa sem fee^ær gialðe slikt sem vorðar se/ fallen. en hinn rettlaus sem tok vorð/ a henðr ser. uløyuis. j þæím stað skal/ huær [til varðar ganga sem honom er/ boðet. En sa sem eigi vil halða þar sem/ honom er boðet. þa er sem vhalðen se þo/ at hann halðe oðrum stað. Nu ganga men/n a vord. *ok* kienna menn at þat ero ski/la menn þa skolo þæir i friði fara En/ ef þæir kenna eigi þa skulu þæir hall/da þæim til ðagx.

(45, NgL46)

At æ se nokorer/ gestir i ollum utvorðum *ok* huat er/ við liggr ef menn ganga. a vorð/

ÞAr sem menn ero sua til varðhalz/ i sueitum at bæðe ero gestir *ok* þæir/ menn aðrer sem ei ero hanðgengnir. þa/ skal sua til skipta at æ se gester með oð/rum monnum a verði. þui at þæir ero ko/nonge trvskyldugazter *ok* sua kunnv þæ/ir mest af þæiri þionostu [sem þæir ero/ til skylðir. *ok* þæir eigu mestir i varðha/lðe at vera. EF menn taka mann af verði/ með valðe af varðmonnum [at vranzsak/aðo male. þa ero þæir seckir. [fioratighi/ marka [við *konung* i friði. en vbota mal i/ vfriði [Menn skulu eigi ganga aller senn/ af verði. Nu er manne æinhuær nau/ðsyn a hende *ok* a hann vorð þa skal hann/ biðia orlofs. *ok* fa annan jamvæl liðf/ðran með sinum vapnom slikum sem hann/ skulði hava sialfr. en ef hann fær eigi ha/lðet sialfr. En er nauðsyn er at. þa ga/nge ein i senn: ef eigi ero fleírí til en/ þrír. en þui at eins tveir. at jammarger/ se eftir. en alðri fleiri i senn. huessu/ marger sem halða. Þat er *ok* vanlega *fyrir*/ boðet at nokorar lausnir se teknar af/ þæim monnum sem a vorð ganga. til þess/ at þæir biði eigi ranzsaks. a liosom ðegi/ En þæir sem þat gera. have firigort þi/onustv sinni. *ok* suare ollu þuí sem af hí/num [kann at standa ef þæir røynazt at/ vskilamonum \17r\

(46, NgL46)

Með huæim hætte *ok* vaarvgð vtvor/ð skal halða i ufriði/

Þæir sem til vtvorðar skulu ganga/ i vfriði. skulu væl hærklæðazt með/ goðom herklæðom þæím sem þæir hava/ til *ok* þæir mego traustazter af vera *ok*/ hava luðr með seer. Ganga til varðar i/ fyrra lage. vaka siðan væl. sitia sialðan/ kyrrir ganga afr *ok* fram. *ok* lyðazt/ vm Engi menn skulu a vorð ganga vløyu/islaust. en þo at gange þa skal halða mon/num til þess er ranzsak kómr a vm morg/ennen eftir. En þegar er ðagr er þa skal eígí/ fyr lata þa lausa en með *konungs* raðe eða/ hans trunaða manna. Uarðmen skulu til/ lyða at þæir høyri huarke roðer eða ræ/ið *ok* er

þæim þickir nokot til vroar vent/ ok þikíazt [þæir þo eigi [til víjst vita. þa sk/ulu þæir kalla a aðra menn þa sem nester/ ero ef þuí ma við koma. ok hava þæira ra/að við. huart blasa skal eða eígi. En ef/ þuí ma eígi við koma. þa skulu þæir bla/sa sem fyst. [ok veickia alt folk. en sumír/ skyndi til konungs ok seígi honom [sanna vox/tu a þui male.

(47, NgL 47)

Með huerium hætte konungr/ skal gera kíertisueína ok vm þeirra skylðu/

ÞAt er forn siðr innan hirðar at konungr/ væler ser af goðom ættom þa menn/ til kertisueína sem konunge þickir til þess/ fallner. Ok af þuí eigu þæir menn gior/lla at ranzsaka sem þæim fylgia til ke/rtisueíns vistar. vm ætt ok meðfærði þæ/ira. fe ok framkuæmð. ok seigia sua konunge/ at eigi spyrízt annat sannare [vm alt/ þætta. En þann tima sem konungr [vil gera/ kertisueína þa skal hann lata ðrotseta/ skipa þæim monnum firir borð. sem hann/ vil þan ðagh lata gera. millum þess er/ ruðð ero borð ok hann tækr sialfr vatn./ konungr skal halðe hendí sinní høgure fram/ ívir borð sem honom er høgazt. En sa/ sem gerezt skal taka baðom honðom/ vm høgure honð konungs ok mínnazt við/ iatanðe honom i þui a. sína tru. alla/ hollostu ok tryglæika bæðe openberle/ga ok løynilega. sua fullkomlega sem/ hinn er suær honom bokaræið. Ero þuí/ kertisueínar konunge hanðgengnír. þo/ at þæir se eigi suærðtakarar. Eptir þat/t skal [sa sem gerezt. luta [hofði sínu [upp/ ivir borð. konungr skal kasta hanðklæðes/lyckíunní fram ivir hals honom siðan/ skal hann halða a munnlaugu með ðrotz/seta meðan hann gefur konunge vatn. en ef/ flæri gerazt en eín þa halðe sumír a/ hanðklæðe. [eftir þat take sumír mun/laugar [sumír hanðkleðe eða annan bo/rðbunað ok bere vtar sua sem aðr er si/ðvenia a Þui hæita kertisueínar at þa/t er einkanlega skylða þionasta þæira/ at halða kerti firi konunge ok oðrum hof/ðingíum vm jolatið. ok iamnan [þess/ i millum þegar konungr lætr þa til kræ/fia. Sua skulu þæir ^{ok} vera i fylgðarh/alðe með hirðmonn{u}m. [þegar konunge þi/ckir þæt tilfællilekt vera. sua þo at/ hirðmenn nokorer se með þæim. Þæir/ skulu ok hava skip með konunge. þegar hann \17v\ {fer} firi lanð fram. þuílikt ok þann formann/ firir ser sem han gerer rað fíri. ok hage/ sua til at þæir fare iamnan sem nest/ eftir konungs skípí. en þui at eíns fírir at/ hann bioðe sua sialfr. Kertisueínar ero/ ok skyldugír til allrar þæirar þionos/tu sem konungr. læter þa kræifía ser til/ lettes ok sømðar. Alla þa [samþykt ok siðsemð sem vattar aðer i hirðmanna/ logunæyti. eða gesta. skulu þæir [ser til/ gagns nyta. eftir þui sem framazt by/ríar þæira logunøyti. Slikar refsíng/ar. ok sektír liggia við er þeir misgera/ vm nokora þa luti sem aðr vattar mil/lum hirðmanna ok gesta ef þæir misg/era. Einkanlega høver þæim ok at/ vera arvakrer

ok letter a seer til all/ra nytsamlegra luta ok hoveskra hir/ðsiða ok siðsemða þui at oftast verða/ þæir teknir til sinnar þionustu a le/ett lífum alðre en nokorer aðrer./

(48, NgL48)

Hær hefr um rettarbotr handgen/ginna manna ok seigir fyrst vm rettar botr lenðra manna./

Þessar rettarbotr gefr Mag/nus konungr hirð sinní ok handge/ngnom monnum fyrst at andværdi/ at han staðfestir þær rettarbotr/ er [Hakon konungr faðer hans gaf þæim/ En þessar varo þær eínkanlega at/ hann gaf. sæx aura til huærs sals/ i mala gift þar sem hann [gaf sialfr/ mala at þuí mínna skerðízt lutr/ handgenginna manna er tívnð/ er af gorr. ok at honn se þuí ollu røkø/legare greið. Hann gaf ok at fylgðar/menn skyldi vera a konungs kosnaðe iam/nan þegar þæir hellðe fylgð en aðr/ gek huær hæim til sín þegar konungr/ gek til borðz. þar til gaf hann fylgð/ar horn huart sem fleiri hellðe eða/ fære fylgð. Sua gaf hann ok at lata bera bolla horn [vm kuelðom at ola/fs mínni vm jolom þegar mungat/ være ínni af þæim dryk sem konunge þi/ckír þa tilfelligazt vera. [En vm/ þær spektir ok siðsemðir sem han ski/paðe ínnan hirðar þo at hann tøke við/ morgu vstilltu. þa er þat þæim einum/ kunnikt sem hans salo ambun i. þat/ er var hærra iesus kristus. Nu er/ su hin fyrsta rettarbot er Magnus/ konungr gefr hirð sinní [ok handgengn/um monnum at han staðfestir þær/ rettarbotr sem [Hakon konungr [faðer hans/ gaf vm sína ðaga. æ meðan þæir halða/ þat [við hann sem þæir hava honum/ tett. en þat er hinn mesti goðvilí ok ef/tirlæte með auðkuæðre lyðní. bæ/ðe vttanlanz ok ínnan openberlega ok/ løynilega með vbrigðilegre þionustu/ En til þessa iattar hann eínkanlega/ þessar rettarbotr hirð sinní ok han/ðgengnom monnum. fyst at upphave/ lenðom monnum sínum. at þo at syslu/maðr have valð. ívir lenðz manz hu/skalle eða annar lenðr maðr þa skal/ hann engar nefningar hava a honom \18r\ nema þær æinar sem konungr sialfr byðar/ [honom i brefe sinu vttan sua storar þar/fer bere til at akaflega þurfi vm lanð/zsens nauðsyníar at veiría braðlega firir/ vuína afrasom. Sua ok ef almennileg/ar nefningar ero. þa skolu huskallar/ með þæim lenðom manne fara sem þæ/ir ero a hendí bundnir [ef þæir fara ne/ma konungr skipi annan veg. Sua ok ef k/onongs maðr éinhuer brytr logh a lenðz/ manz huskalle. þa skal konungr eigi jatta/ honom þionustu fyr en bött se við hinn/ aðr. þat lætr konungr ok þuí fylgia. at þo ^{at} hi/n forna hirðskra vattaðe sua fyr at le/nðr maðr skylði eígí hava meira af vei/zlu sinni en þa være tolf [manaðom far/et er hann skilðízt við konung. með goðo or/lofe til kyrsættes.

(49, NgL49)

Um rettarbøtr stillara/

Þessar rettarbøtr gefr [Magnus/ *konungr* stillarom *sinum* at þegar sem/ þæir hava eigi syslu af honom. þa sku/lu þæir taka i reiðupeningum fimtan/ mærkr af *konungs* garðe. þo at þat være/ eigi sua giorlega skyrt i hinní forno/ hirðskranne. þat letær hann *ok* fylgía/ at þæir skulu hava tuen klæðe [með gr/am skínnvm þæir af þæim sem vm jo/lom ero með honom.

(50, NgL50)

[Um rettarbø/tr mærkismanz/

Þessar rettar/bøtr gaf. [Magnus *konungr* mærkis manne *sinum* at þo at hín forna hi/rðskra vattaðe [sua fyr. at han skulði/ hava tív marka veizlu. þa gefr hann/ mærkismanne iamnan heðan af/ *fyrir* sòmðar sakir sialfs síns *ok* hirðarren/nar. at han skal hava slika veizlu *ok* rett/ sem lenðr menn *ok* stillarar *ok* iamnan/ hava sess nest stillarom. Þat hevír *konungr/ ok* iattat mærkismanne *sinum* at *hann* skal/ enga stoðu halða þui at *hann* ^{skal} fylgía *konunge/* huært sem *hann* fær vttan garz *ok* annar/ sa skutilsueín sem stoðu hælðr *ok* ei by/ðar fylgð [eða vorð þan dagh eða m/eiri menn ero nere *konunge* at mettorðom/ eða nafnbotom. en þa hínír vt i fra/ sem aðr var skilt

(51, NgL51)

[Um rettarbøtr/ skutilsueína/

Þessar rettar/bøtr gaf [Magnus *konungr* skutil/sueinum *sinum* vmfram þær sem *hann/* hævír gevet ollum hirðmonnum. fyrst/ at þæir tvæir sem stoðu skulu ecki/ starf hava [fyrir skenkíng nema/ þær veizlur se er *konungr* sialfr le/ter þæim til seigia at skienkia eða/ oðrum skutilsueinum *ok* se þo a *konungs/* kosnade bæðe at mat *ok* ðryk. Sua sk/ulu *ok* skutilsueínar sitia inztír. a hir/ðpall vm iol Luta skal af til huers/ ðags at þiona i hasæte með sken/kiara þeim hofðingíum sem þa ero/ með *konunge*. þarf oftær en vm sínn/ þa hevi lutan a nyungu þegar vm/ er faret. En ecki starf skulu þæir/ hava [firi skenking vm jol nema/ *konungr* late þeim til segía. [þui at hans/ boðskap eigu þæir at halða. vttan la/nðz *ok* innan honom til sòmðar *ok/* viðrkømølegrar þionostu. \18v\

(52, NgL52)

[ÞA rettarbot gaf *ok* [Magnus *konungr/* hirðmonnum *sinum* at þæir sku/lu taka við koronasuerði *konungs* sia/lfs ef þat er ner þa er þæir gerazt/ hirðmen. Sua *ok* at

*konungr skal mínna/azt við þa síðan er þæir hava eið/ suaret. ok lenðir menn ok
aller aðrer/ hirðmenn vt í fra með þæim hætte/ sem aðr vattar i hirðskranne*

(53, NgL53)

Um/ rettarbøtr hirðmanna gesta *ok* kiæ/rtisuei/na

SUa iattar *ok* Magnus *konungr./* einkanlega hirðmonnum *sinum/* gestom *ok* kertisueinum. [at allar þær/ sektir. *ok* friðbrot sem þeir gera sk/al *konungr* sialfr [hava *ok* taka sem/ honom likar eftir logum *ok* miskunn/ En vm þængildi eða onnur stor/mæle þa skulu þo *konungs* sysl/umenn taka festur *ok* vorðzlur/ eftir logum. Sua *ok* ef [hanðgengín/ maðr spyr hærsagu fyr en *konungr* si/alfr *ok* firilætr hann þegar hemili/ sitt *ok* ber *konunge* níosn til lifs gíæ/zlo *ok* hans forunøytis *ok* lætr síðan/ fyrir þetta sitt goz. þat skal *konungr* af/tr giældða. En sa sem þui lætr hibi/li sín i vfríði at han vil fyr bera niosn logunautum *sinum.* en hialpa/ [þuí sínu eða kaupøyri. þat skal/ *konungr* aftr giældða þriðiung en a/nnan hirð. þriðia sa sem níosn/ var til boren. Sa hanðgengín/ maðr sem værdðr firi þæim orky/mbla sarom at han missír hanðar/ eða fotar. sionar eða høyrnðar. [mals/ eða víz. [eða mínnis. eða fær þau læm/star saar firir *konungs* saker at hann er/ síðan eigi liðfðr. þæim manne [er *konungr/* skylðr at fa [þat heímilis hus at hann/ se síðan eigi þurfandða annara man/na. Sua er oc mælt með os hanðgen/gnom monnum at ef einhuer værdðar/ firi sua. míkillí fatøkt at han gerez/ hialplaus firí ælli saker eða vanheils/su. þa skal *konungr ok* hans logunautar/ hialpa þæim manne til klaustrs. geve/ halva prouenðo *konungr* en halva logun/autar. Nu ef hanðgengín madr ver/ ðr hærtækín huart sem þat er a. hæið/nu lanðe eða kristnu *ok* kómr loguna/utr hans þar. þa skal hann løyra vt log/únaut sinn æ meðan honom vínz fe/ til. En síðan hann kómr hæim þa skal sa / sem løystr var. gialða upp alt fe þæim/ er løysti hann. en þar sem hans fe þrytr/ þa skal *konungr* gialða halft en logunau/tar halft. [En sa sem eigi vil løyra log/unaut sinn or hoftum eftir fongum./ þa er hann or logunøytí. Nu [ber sua til/ at maðr finnr foður sinn i barðaga/ eða sun sinn eða broðor. *ok* fær holpet þæim/ þa skal engi þæim meínn gera eða gran/ða fyr en með *konungs* raðe. En þo at [sua/ bere til at *konungr* vili eigi at hann se ín/nan hirðar. eða logunautar vilia/ eigi firi æinna huæria vanðræða sa/ker. þa skal hann þo grið brott hava/ með þuí at fek fyrst grið af iamsk\19r\ylðum manne seer. nema hann have þa/u værk gort [annat huart til *konungs/* sialfs eða hanðgengínna manna er/ sua se openber at monnum se ei havanðe/ hann innan hirðar. Sua hava *ok* handg/engnir menn aller iattat með konong/síns raðe. at huær sem hirðmaðr gere{s}t/ skal luka øyri silfrs til hirðmanna p/rovenðo at upp halðezt salomessa firir/ sal framfareнна logunauta sinna. *ok/* sialfs hans þann tima sem þess þarf/ En

annann øyri þurfanðum logunau/tum sínum. at þui mínna [þurfui þæir/ til at leggja sem aðr hava greítt. þan/ tíma sem þurfanðom skal til klaust/ars hialpa. En gestir ok kertisueinar/ skulu leggja halfan øyri til huers þes/sa sem aðr er sakt [til sinna logunau/ta. ok gae þess aller at gera þetta með/ goðom greiðskap þui at fram kann þar/ einum huerium stað koma iammik/it sem ei er tilfællilegare. Er ok varla/ sua fatøkt gilði i lanðeno at ei hevir/ nokora samgreizlu líuanðom ok framfor/num til hialpa

(54, NgL54)

At hirðskra se upp/ lesen i huerrium jolom. firir hanðg/engnum monnum/

SUa er oc staðfastlega tekit/ innan hirðar [af ollum hanðg/engnum monnum með konongs forsio ok/ raðe at i huerrium jolom skal alla hirðs/kra upp lesa ollum hanðgengnom mon/num þa ðagha sem kononge/ [þickir til/ fallet ok hann lætr [hanðgengnom mon/num til blasa. Sua langt skal lesa hu/ærn dagh sem [konongr vil ok þo sua at/ ut se lesen at þrættanða ðeghi en [at sei/nsta koste aðr en hanðgengnir menn/ take orlof eftir jol [firi eins. En huer/ hanðgengin maðr sem ei kóm til þessa/ tals. ok er hann innan bðar þa hever hann/ firigort þionostu sinni nema hann have/ konongs orlof til. þui at værða kann at/ hann nyti æinar hueriar stundir til þes/ sem eígi se viðrkømløgre ne nytsam/legre en til þessa. Nu geve guð os þes/sa alla siðsemð ok heilræðe sua til nyt/semðar at fðra at varom herra iesu kr/isto værði til lofs ok til ðyrðar. kononge/ varom til traustz ok sòmðar. sialfom/ oss til verallegra þarfa ok ælifrar fa/rsælðar. Nu ok vtan enða se *Jesus Krist*r með/ ollum oss. AMEN

APPENDIKSER

Appendiks 1

Slutten av kapittel 1 i Hirdskráen henviser til kristendomsbolken i Landsloven, men B, D og 2 inkluderer kapitlene. Teksten nedenfor er transkribert etter B, men manuskriptet er i dårlig stand, og uleselig tekst er lagt til i krøllparentes etter D og 2.

ranglega til konungs. mote rettum konungum ok loghum {hin}s helga Olafs konungs ok ollum þeim rettindum er huer bonde vil{ldi un}a oðrum vm sin{ar erfðir} þionaðo oft vælborner menn þeim sem varla mattu vera suei{nar þeirra} sem en vattar i dag huart þeir mistu fløyra odala sinna eða þa er þeir kallaðo konunga sina ok sua hit sama vm manna missunnar. Nv at m{enn þur}fi eigi griplande hondum eftir at fara huer konongr a retlega at ve{ra i Noregs} riki þa se þat kunnigt ollum noregs monnum at magnus konongr son hakonar konungs staðfesti sua ok let j bok setia huer er at rettum erfðum a at vera Noregsveldis konungr eftir loghum. Ok þui iattaðo ok samþyctu allir noregs menn fyrir sik ok sit afspringi við Noregs konong ok hans afspringi mæð retto þingtake ok at þessor skipan skal ganga ok standa æuenlega sem þa var gor oc nv fylghir her.

(NgL2)

I nafni faður ok sonar ok hæilags anda. æins guðs j hæilagre þrinn{ingu} skal ein hans þion konongr vera ifir noregs veldi innan landz ok skatlondum. eftir frafal konungs vars þa se su hin fyrsta erfð noregs konungs at sa skal konongr vera hin helzsti ein. er noregs konungs son er ok skilgetin.

| -S-| V er annur ærfð. at sonar son konungs skilgetin hin helzsti ein {skal} konongr vera sa sem faðir hans var skilgetin.

| -S-| V er hín þriðia erfð er broðer konungs skilgetín ok samfedra hin ælzsti ein. skal konungr vera.

| -S-| V er hín iiij erfð er faðurbroder skilgetín ok samfeðra hinn ælztí ein skal konungr vera.

| -S-| V er hín v erfð. er broðor son *konungs* skilgetín hinn elztí ein skal *konungr vera* sem faðir hans var skilgetín

| -S-| V er hín vi erfð. er brøðrungr *konungs* skilgetín hinn elztí. *eínn* skal *konungr vera* sa sem faðir hans var faðurbroðer *konungs* skilgetín *ok* samfeðra

| -S-| V er hín vij erfð. at *konungs* son skal *konungr vera* hín elztí ein þo at ei se skilgetinn. Sa þo er eigí er getin j hordomí æða frendsemi spellum æða sifjar spellum ner meir en lofat er at loghum *ok konungr* sialfr hefir við faðerni hans genget *ok* sagt sialfr skilrikum *monnum* aveni til sakir samvistu hans *ok* moðor hans *ok* suari su stund er barnet er fót þeirri tiltolu sem til høyrir *ok* hefur moðeren ecki tuent til sagt faðernis hans eftir þæim hætte sem logbok vattar vm slik mall. þessu skulu þeir er vita ei löyna vm manað nema þeir ottezt ofriki. þa skolu þeir einhuerium skilrikum *mannum* til segia at vitni megí vm bera ef þarf

| -S-| V er viij erfð. er dottor son *konungs* skilgetin hinn elzti er skal *konungr vera* sa sem moðir hans var skilgetin. ef engi er hinna til.

| -S-| V er hin ix erfð. at sa skal *konungr vera* er systur son *konungs* er skilgetinn. Hinn elzti ein sa sem moðer hans var samfeðra við *konung ok* skilgetin

| -S-| V er x erfð. at sa skal *konungr vera* hin elzti ein er nestr er eftir broðrs syni við *konung ok* skilgetin er *ok* sua faðir hans *ok* komen samfeddum brøðrum *ok* skilgetín ef engi er annara til er aðr ero taldir

| -S-| V er hin xi erfð. er sa skal *konungr vera* hin elzsti ein *ok* skilgetin syskina son er við *konung ok* komen frá þeim syskínnum er bæðe varo samfedra *ok* skilgetin

| -S-| V er xij erfð. at sa skal *konungr vera* hin elzsti eín. skilgetin er systrungr er við *konung ok* moðr þeirra varo samfedar *ok* skilgetnar *ok* af rettri *konunga* ættenne komner.

| -N-| U ef engi er þessara til sem aðr varo talder. þa se sa *konungr* at noregi. hin elzti eín er með erfðum er þa nestr eftir því sem landzboken vattar j almennelegv erfða tale. karl en eí kona. *ok* þo af rett ri *konunga* ættinni komen

(NgL3)

| -N-| V ef sua hardliga kan til handa at berazt. at engi er þessara til. þa se sialfstefnt hertog. eða jarli ef þeir ero til *ok* byskopum ollum *ok* abotum *ok* ollum barrunum *ok* hirðmonnum með hírð alla at søkia norðr til niðar{osa ok} hins hælga olafs *konungs*. til vmraða við erchibiskupe *ok* nefni huer biskup or sinu biskupsdømi xii

hina vitraztu menn *ok* se a for komner innan þess manaðar er þeir spyria frafal konungs. *ok* skal huer biskup *ok* systlu maðr ætzla menn eftir til hægnaðar með bondum [at gøyma landz firir þiofum *ok* ilþyðu sua marga af lendum monnum *ok* systlu monnum j huerium loghum sem þeir sea at bezt hōfir. Skolu þeir er eftir sitia iamfnhøymulir vera j [annara manna systlum til gætlo sem sialfra sinna. Mega ero þeir landraða menn [við *konung*. ef ei hældr land friði af þeirra vangøymslu. En þan tima sem þeir ero norðar komner sem til ero nefndir. Þa gange þeir olærdo menn með suornum eiði at þes vmdømes At þeir skolu þan til *konungs* taka er þeim synizt *fyrir* guði at bezt se til fallin. En þenna æið skolu. Iafnrvæl byskopar abyrgiazt við guð þo at þeir sueri eigi sem hinir {er} sueria. at þeir leggi sannendi vmdømi til viti þetta mall sua sem guð gefr þeim retlægazt at sea En ef þa skil a. þa skolu þeir sit mall hafa er fløyri verða saman *ok* skilrik{ari} ero. *ok* erchibiskup *ok* aðrir biskupar samþyckía *ok* sanna þat með æiði sinum NV ef nokor letr sik til *konungs* taka oðru vis en her segir. þa hefir sa *fyrir* gort fe *ok* friði. *ok* se j pauans banni *ok* alra hæilagra manna *ok* ei kirkíu græfr *ok* engi sa er honum [veitti lið til þes. NV ef hirðstiorar eða hirð *fyrir* nemzt at sōkia norðr j þessa ferð. þa ero þeir landraða menn v{ið} *konung*. nema nauðsyniar banni. *ok* sua huer bonde er *fyrir* nemzt þessa ferð seckr viij ørtogum *ok* xiiij morkum viðr *konung*. En *konungr* meti nauðsyniar með skynsamra manna raði [ok ifirsion. En þessa skal huer ferd fara {a} sinum kostnaði. En *konungr* inni þeim ollum kostnað sin sem ei hafa aðr *konungs* fe [at varðueita eða len eða systlur af *konungi*.

(NgL4)

| -E-| F dotter eða sonar dotter. moðer eða systir eða þær konor aðrar er j erfðar tali [standa j landzbokinni *ok* eigi ero af *konunga* ættine komner. *ok* ero þeir æða þær ner meir at skyldu til annars arfs en *konung* domsens. Þa skal taka huer eftir því sem vattar j almennilægu erfð{atali} En at því liosare se þa mego þær fyrst erfa æignir þær sem *konungr* erfir eftir frendr sina. eðr þær sem hann kaupir með lausa fe. því þo at hann selí ecki *konung*domsens iarðir til eða skiptí þeim j þær. Sua skolu þær *ok* erfa lausa fe *ok* gripi þa sem ei høyra korruninni til nema *konungr* sialfr hafe aðra skipan a gort með skilrikum vitnum. {eða jarð}teknun. ser til sōmdar *ok* salo hialpar *ok* sinum hollostu monnum held{r} hæil en siukr. *ok* er þat hafuð at huer gerir væl *fyrir* ser vm sina daga *ok* sinum hollostu monnum. því at vaskøyt er annars vinatta eða eftirgerð þo at alslylt se. finnazt [ok nog dōmí til þes at erfingiar hafi hældr af dræget. en til aukat skípanar þeirra er aðr atto *ok* fengu oftlæga með holrí pionosto *ok* lifs haska eða með ymysum manravnum [sua sem viðá finnazt dōmí till.

Appendiks 2

Kapittel 5 i Hirdskráen í A henviser til kristendomsbolken í Landsloven, men B, D, K og 354 inkluderer selve edene. Teksten nedenfor er transkribert etter B.

(NgL8)

| -P-| Enna eið skolu barunnar sueria *ok* hirðstíorar. Þes leg ek hond a helga bok *ok* því skytr ek til guðs at ek skal vera trur ^{ok} hollr minum herra N noregs *konungi*. bæði löynilega *ok* openberlega styrkia skal ek hann *ok* hans riki með ollum raðom *ok* styrk minum. halda skal ek *ok* eiða þa sem hann hæfir suarit ollo landzfolki eftir víti sem guð mer ler. sua se mer guð hollr sem ek sat segí [gramr ef ek lygr.

(NgL9)

| -NU-| skolu þenna eið logmenn sueria eða þan tima er *konungr* vil þess leg ek hond a hælga bok *ok* því skytr ek til guðs at ek skal vera hollr *ok* trur minum herra N noregs *konungi* [bæði löynilega *ok* openbærlega. þau log skal ek *ok* segia þeim monnum sem min herra skipar j mína logsogn sem hín hælgi *Olafr konungr* hof *ok* aðrir hans eftir komandir hafa nv samþykt [millum *konungs ok* þeirra er landet byggía [með huara tueggía samþykt. En huarvetna þar sem logbok skilr eigí skilriklega or. þa skal ek því huers mannz mall dōma sem ek vil andsuara fyrir guði a doms degí at eftir [víti þui sem guð ler mer *ok* þo með þeirra bezto manna raðe er þa ero hia mer sua vm rikan. sem vm fatōkan. vngan sem [vm gamlan. vm osakaðan sem vm sifiaðan. sua se mer guð hollr sem ek sat segir gramr ef ek lygr

(NgL10)

| -E-| n at bōndr *ok* alþyða víti sik því skyldare til eftirlætēs *ok* lyðni við noregs *konung*. þa skolu þeir þænna eið sueria *konungi*. sua margir menn or fylki hueriu sem honum likar. Þes leg ek hond a hælga doma *ok* þui skyt ek til guðs at ek skal vera hollr *ok* trur minum herra N noregs *konungi*. bæði löynilega *ok* openbarlega með ollum minum mat *ok* megin. sva sem goðr þegn skal goðom *konungi*. Veita alla loglega lyðskyldu með þeim ollum [loghum *ok* lunnendum sem hinn helgi *Olafr konungr* skipaðe millum *konungs ok* bonda þeirra sem landet byggia. *ok* aðrer hans retter eftir komandar hafa nu stadfest millum *konungs ok* landz folksens með huara tueggia samþykt. sva se mer guð hollr sem ek sat segir gramr ef ek lygr. Abyrgi ek mer þenna eið *ok* ollum þeim sem j *konungsens* þegnskyldu ero fyrir [alna *ok* oborna. *ok* hans eiðs eigu at niota. ero eigi at eins skyldugir þeir at halda þena eið er sueria. heldr allir þeir sem j hans þegnskyldu ero alnir *ok*

oborner. því at noregs *konungr* er ianfnskyldr þeim til rettra mala er heima ero sem hinum er þa ero a [þingíno hia honum. Sva ero ok hinir allir honum skyldugir þeir sem j landeno ero til [alz trygleiks þo at ei sueri allir trunaðar eið. þat vita ok allir at þat barn er fót verðr a siðazta are *konungs* vars. at *konungr* er ianfnskyldr því ret at gera sem þeim manni er honum suor eið a fyrsta þingi. Sva ero ok allir honum skyldir til [alz trygleikz þeir sem laganna vilia niota ok þeirra vera verðir. En *konungr* ok *biskupar* lærðir menn ok barrvnar ok ol alþyða. Skolu fylgia hinum helga krosse [ok hægum domum aftr til kirkiu. sidan gangi *konungr* til alterís ok fylgi honum allir hinir bezto menn. En *konungr* veiti veizlu þan dag sva sem *konunglegri* tign hœyrir til

Appendiks 3

G føyer til et kapittel i slutten av Hirdskrá, før kristenretten til Erkebiskop Jon begynner.

skipan hakonar konunghs

Sua skipaði uirðuligr herra hakon noregs konungr. son magnus konungs at ef hirðmenn. eðr handgengnir menn taka profast dómí. af lærðum mønnum. ok stefna konungs þegnum þar fyrir til biskups. um veralldligar fesektir. þa ero þeir sialfsagðir af konungs þeonostu. ok se skildir uíð profast dómí. Enn huerr muga maðr er þat gørir. heðan af. skal suara uíj. ørtogum ok xíj. morkum konungi. ok se skildir uíð profast dómí. Enn ef lærðir menn. þeir sem profast dómí hafa bríota lög aa konungs þegnum. eðr þrongua þeim með saksoknum eðr saka giptum. eðr gera þeim annan þunga. framarr enn forn lög ok cristinna laga retrr uattrar. saa sem samþycktr er milli konungs ok erchibiskups. ok þegnarnir hafa siðan halldit. þa fyrirbauð hann þegnunum. þeim þar til at suara. eðr undir ganga. fyrr enn huarratueggíu mála eftr i koma fyrir konung eðr fyrir lögmann. eðr hirðstiora.